

Ερμηνευτικό Σχόλιο Μαθητικές Προσεγγίσεις και αξιολόγηση

Λογοτεχνικά Κείμενα προς Αξιοποίηση

Η παρούσα ψηφιακή έκδοση «Σχεδιαγράμματα Πολιτεία» διατίθεται ελεύθερα από την ιστοσελίδα www.filologika.gr, και επιτρέπεται η εκτύπωση και η χρήση της για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Το έργο χορηγείται με άδεια Creative Commons.

Οποιοσδήποτε επιθυμεί να αναπαραγάγει ή να τροποποιήσει το εν λόγω έργο οφείλει να αναφέρει τον αρχικό δημιουργό (attribution). Η εμπορική χρήση του έργου απαγορεύεται (non-commercial) και η διανομή του επιτρέπεται με τους όρους της αρχικής άδειας (share alike).

©Γεωργία Μωραΐτη

Έκδοση: filologika.gr, Απρίλιος 2020

Το έργο χορηγείται με άδεια Creative Commons

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κείμενο 1 (Από θεματική ενότητα: Γλώσσα).....	6
Κείμενο 2 (Από τη θεματική ενότητα Προπαγάνδα).....	8
Κείμενο 4 (Από τη θεματική ενότητα Παιδεία)	14
Κείμενο 5 (Από τη θεματική ενότητα Τεχνικός πολιτισμός – Κινητό Τηλέφωνο).....	16
Κείμενο 6 (Από τη θεματική ενότητα Εργασία-Επάγγελμα)	18
Κείμενο 7 (Από τη θεματική ενότητα Φυσικό περιβάλλον).....	20
Κείμενο 8 (Από τη θεματική ενότητα Ειρήνη-Πόλεμος).....	23
Κείμενο 9 (Από τη θεματική ενότητα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης)	25
Κείμενο 10 (Από τη θεματική ενότητα Επιστήμη-Ηθική).....	27
Λογοτεχνικά κείμενα που μπορούν να αξιοποιηθούν ανά θεματική ενότητα	29
Θεματική ενότητα Παιδεία	29
Θεματική ενότητα Εργασία-Επάγγελμα-Ανεργία	29
Θεματική ενότητα Ανθρώπινα Δικαιώματα-Ρατσισμός-Πρόσφυγες-Μετανάστες .	29
Θεματική ενότητα Διαφήμιση – Καταναλωτισμός	29
Θεματική ενότητα Ευρωπαϊκή Ένωση.....	30
Θεματική ενότητα Προπαγάνδα	30
Θεματική ενότητα Νόμοι – Ποινές – Θανατική ποινή.....	30
Θεματική ενότητα Επιστήμη - Κλωνοποίηση	30
Θεματική ενότητα Κοινωνικοποίηση/Κοινωνική προσαρμογή, Μαζοποίηση	30
Θεματική ενότητα Μ.Μ.Ε – Fake news.....	30
Θεματική ενότητα Τεχνικός πολιτισμός - Αλλοτρίωση	31
Θεματική ενότητα Παράδοση.....	31
Θεματική ενότητα Τέχνη	31
Θεματική ενότητα Αθλητισμός.....	31
Θεματική ενότητα Ελεύθερος χρόνος – Ψυχαγωγία.....	31
Θεματική ενότητα Πληροφορική – Διαδίκτυο – Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	32
Θεματική ενότητα Γλώσσα	32
Θεματική ενότητα Ανθρωπισμός – Ατομικισμός - Εθελοντισμός	32
Θεματική ενότητα Ειρήνη – Πόλεμος	32

Θεματική ενότητα Φυσικό περιβάλλον και Ποιότητα ζωής	32
Θεματική ενότητα Δημοκρατία – διάλογος.....	33
Θεματική ενότητα Ελευθερία	33
Θεματική ενότητα Λαϊκισμός	33
Θεματική ενότητα Μεσσιανισμός	33
Θεματική ενότητα Οικογένεια	33
Θεματική ενότητα Πνευματικός άνθρωπος	33
Θεματική ενότητα Βία κι εγκληματικότητα-Σχολικός εκφοβισμός	33
Θεματική ενότητα Τουρισμός	34

ΘΕΜΑ Γ – ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Κείμενα λογοτεχνικά – Απαντήσεις μαθητών – Ενδεικτικές διορθωμένες απαντήσεις

Κείμενο 1 (Από θεματική ενότητα: Γλώσσα)

Εισαγωγικό Σημείωμα:

Ο Νίκος Γκάτσος (1911-1992) ήταν σημαντικός Έλληνας ποιητής, στιχουργός και μεταφραστής θεατρικών έργων. Το παρακάτω ποίημα ανήκει στη συλλογή «Τα κατά Μάρκον» τραγούδια (1991) και μελοποιήθηκε από τον Σταύρο Ξαρχάκο. Αποτελεί ωδή στην ελληνική γλώσσα, την οποία ο Γκάτσος ταυτίζει με την πατρίδα.

ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΜΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ (Ν. Γκάτσος)

Μια χούφτα είν' ο άνθρωπος
από στυφό προζύμι
γεννιέται σαν αρχάγγελος
πεθαίνει σαν αγρίμι.

Του μένει μόνο στη ζωή
μια γλώσσα μια πατρίδα
η πρώτη του παρηγοριά
και η στερνή του ελπίδα.

Όλο το βιός κι η προίκα του
ένας καημός στα στήθια
κι ο τόπος που τον γέννησε
η δυνατή του αλήθεια.

Για ιδέστε κείνο το παιδί
με τα γερά τα χέρια
πώς οδηγεί τ' αδέρφια του
ν' ανέβουν ως τ' αστέρια.

Κι απ' τα βουνά της Ρούμελης
και τα νησιά του νότου
ένας πανάρχαιος παππούς
κοιτάει τον εγγονό του.

Ερώτηση

Να παρουσιάσετε το βασικό θέμα του ποιήματος αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες (σχήματα λόγου, ρηματικά πρόσωπα κ.ά.). Στη συνέχεια να καταγράψετε τις σκέψεις σας και τα συναισθήματα που σας διακατέχουν, όταν παρατηρείτε στον άμεσο ή ευρύτερο κοινωνικό σας περίγυρο να «κακοποιείται» η ελληνική γλώσσα από τους φυσικούς της ομιλητές. Το κείμενό σας να έχει έκταση 150-200 λέξεις.

Απάντηση μαθητή

Ο ποιητής αναφέρεται στη σχέση του ανθρώπου με τη γλώσσα. Η τελευταία είναι η μοναδική, αληθινή, διαχρονική αξία στην οποία μπορεί να πιστέψει και να συνεχίσει να υπάρχει. Μέσα από τις αντιθέσεις («γεννιέται-πεθαίνει, πρώτη-στερνή, καημός-αλήθεια») και τη μεταφορά («πώς οδηγεί τ' αδέρφια του/ ν' ανέβουν ως τ' αστέρια») τονίζεται ότι η ουσιαστική συνείδηση της ταυτότητας (γλώσσα-πατρίδα) μπορεί να οδηγήσει έναν λαό στην πρόοδο και την ευημερία. Επιπλέον με τη γυμνότητα του λόγου, την επιγραμματική διατύπωση και τη χρήση γ' ρηματικού προσώπου προσδίδεται στον λόγο αντικειμενικότητα κι έτσι αποσαφηνίζεται το θέμα.

Ζούμε στην εποχή της λεξιπενίας, της ξενομανίας και φυσικά των «greeklish». Προσωπικά σε πολλές περιπτώσεις δύσκολα αντιλαμβάνομαι τις απόψεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ανθρώπων γύρω μου, ενώ υπάρχουν και στιγμές που νιώθω ότι αδυνατώ να επικοινωνήσω μαζί τους. Αν εξακολουθήσει να συμβαίνει αυτό μέσα από την άκριτη υιοθέτηση και χρήση ξενικών λέξεων θα αποκοπούμε από την παράδοση και θα χάσουμε την ταυτότητά μας. Επιβάλλεται λοιπόν η γενιά μου να κατανοήσει την αξία της γλώσσας μας και να αγωνιστεί για τη συνέχειά της.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ως κειμενικό δείκτη ο μαθητής θα μπορούσε να αξιοποιήσει και το νόημα της τελευταίας στροφής, όπου παρουσιάζεται η αξία της γλώσσας και η σύνδεσή της με την πατρίδα σε κάθε μεριά της χώρας μας («απ' τα βουνά της Ρούμελης/και τα νησιά του νότου») και από κάθε ηλικία («έννας πανάρχιος παππούς/κοιτάει τον εγγονό του»)
- Όσον αφορά στην προσωπική γνώμη του μαθητή (2^η παράγραφος) δεν έχει αναφέρει τα συναισθήματα που ζητούνται αλλά παρουσιάζει μόνο τις σκέψεις του. Θα μπορούσε ενδεικτικά να αναφέρει: «Αισθάνομαι μέρα με τη μέρα πως εγκαταλείπουμε τη γλώσσα μας, συνεπώς το στοιχείο εκείνο που μας χαρακτηρίζει ως Έλληνες και μας διαχωρίζει από τους υπόλοιπους λαούς. Προβληματίζομαι για τη θέση που έχει η πατρίδα μου στο παγκόσμιο γίγνεσθαι και για την υπολειπτικότητα των φορέων αγωγής, που μοιάζουν ανήμποροι να μεταδώσουν την αξία της ελληνικής γλώσσας και του διαλόγου. Φοβάμαι και ταυτόχρονα λυπάμαι στη σκέψη ότι σύντομα η γλώσσα μας θα ισοπεδωθεί και θα αλλοιωθεί η εθνογλωσσική μας συνείδηση. Βέβαια στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης ο μαθητής θα απαντήσει με συντομία και θα αξιοποιήσει κάποιες από τις επισημάνσεις μου, ώστε να μην πάρει το γραπτό δοκιμακό/εκθεσιακό χαρακτήρα, αλλά στο κέντρο να βρίσκεται το λογοτεχνικό κείμενο.

Αξιολόγηση

Σε γενικές γραμμές η απάντηση είναι ικανοποιητική και θα βαθμολογούνταν στην κλίμακα 9-12. Προσωπικά βαθμολόγησα το θέμα με **10 μονάδες**, καθώς ο μαθητής κατανόησε το θέμα του ποιήματος, υπήρχε καλός αλλά όχι επαρκής βαθμός τεκμηρίωσης της απάντησης με αναφορές στο κείμενο, καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με ικανοποιητική αλληλουχία και συνοχή κι καλό λεξιλόγιο. Σχετικά με την εκφορά προσωπικής γνώμης ο μαθητής δεν ανέφερε τα συναισθήματα που ζητούνταν με αποτέλεσμα να «χάσει» κάποιες μονάδες.

Σχόλιο [G1]: Εμπλούτισε την έννοια της γλώσσας. Για παράδειγμα μπορείς να πεις: «... με το βασικότερο στοιχείο που τροφοδοτεί την εθνική παράδοση ενός λαού, τη γλώσσα.»

Σχόλιο [G2]: Ως σχήμα λόγου μπορείς να αναφέρεις και την προσωποποίηση «κι ο τόπος που τον γέννησε» με την οποία ο ποιητής επιδιώκει να τονίσει τη βαθύτερη σύνδεση του ανθρώπου με την πατρίδα του, που αποτελεί τη μοναδική αληθινή αξία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Σχόλιο [G3]: Δώσε παραδείγματα

Σχόλιο [G4]: Γίνε πιο σαφής. Σύνδεσε τις μορφικές και γλωσσικές αυτές επιλογές με το θέμα.

Για παράδειγμα θα μπορούσες να γράψεις: «Οι συγκεκριμένες επιλογές είναι συνηθισμένες, όταν ο γράφων θέλει να παρουσιάσει τις απόψεις που καταγράφει ως γενικά αποδεκτές και αντικειμενικά αποτιμημένες. Επίσης το γ' πρόσωπο έχει σχέση με την αναφορά του ποιητή σε καθολικά και πανανθρώπινα ζητήματα, όπως αυτό της σχέσης γλώσσας και πατρίδας.

Σχόλιο [G5]: Κάνε μια καλύτερη σύνδεση. Σύνδεσε αρμονικά την προσωπική σου άποψη με το θέμα. Θα μπορούσες να πεις: «Όντας λοιπόν κι εγώ μέλος της σύγχρονης κοινωνίας προβληματίζομαι για τη σχέση που έχουμε με τη γλώσσα μας.»

Κείμενο 2 (Από τη θεματική ενότητα Προπαγάνδα)

«1984»

Το «1984» ή «Μεγάλος Αδερφός» είναι το τελευταίο μυθιστόρημα του Τζορτζ Όργουελ. Θεωρείται βιβλίο-σταθμός του 20^{ου} αιώνα στην πολιτική σκέψη. Η κοινωνία που περιγράφεται στο βιβλίο κυβερνάται από το «Κόμμα». Περιγράφει την ιστορία ενός ανθρώπου, του Γουίνστον Σμιθ, ο οποίος είναι μέλος του «Κόμματος» όντας δημόσιος υπάλληλος. Ζει στον εφιαλτικό κόσμο της Ωκεανίας, μιας χώρας που βρίσκεται κάτω από ένα απολυταρχικό καθεστώς στο οποίο όλοι οι κάτοικοι βρίσκονται υπό συνεχή παρακολούθηση. Η χώρα βρίσκεται σε συνεχή πόλεμο με δυο άλλες υπερδυνάμεις και θυμίζει τα απολυταρχικά καθεστώτα του Στάλιν και του Χίτλερ και οι άνθρωποι της ζουν υπό ιδιαίτερα καταπιεστικές συνθήκες. Παρά το γεγονός ότι παντού υπάρχει αναρτημένη η επιγραφή «Ο Μεγάλος Αδερφός σε παρακολουθεί», ο Σμιθ βρίσκει τον τρόπο να ξεγελάσει για μικρό διάστημα το σύστημα ελέγχου και παρακολούθησης, ακόμα και να ζήσει τον έρωτα. Στο απόσπασμα περιγράφονται οι προσπάθειές του να κρατήσει ημερολόγιο, κάτι που μπορεί να τον οδηγήσει μέχρι και στον θάνατο.

Ο Γουίνστον γύρισε απότομα. Έντυσε τα χαρακτηριστικά του μ' εκείνη την έκφραση της ήρεμης αισιοδοξίας που έπρεπε να έχει όταν ατένιζε την τηλεοθόνη. Διέσχισε το δωμάτιο για να πάει στη μικροσκοπική κουζίνα. Με το να φύγει από το Υπουργείο εκείνη την ώρα της ημέρας, είχε θυσιάσει το γεύμα του στην καντίνα και ήξερε πολύ καλά ότι δεν υπήρχε ίχνος φαγητού στην κουζίνα, εκτός από ένα ξεροκόμματο μαύρο ψωμί που έπρεπε να φυλάξει για το αυριανό πρόγευμα. Κατέβασε από το ράφι ένα μπουκάλι άχρωμο υγρό με μια σκέτη άσπρη ετικέτα που έγραφε τζιν ΝΙΚΗΣ. Ανέδιδε μια λιπαρή άσχημη μυρωδιά που έφερνε αναούλα, κάτι σαν κινέζικο ποτό από ρύζι. Ο Γουίνστον γέμισε ένα φλιτζάνι, προετοίμασε τον εαυτό του για το επερχόμενο σοκ και το κατάπιε όπως πίνει κανείς ένα φάρμακο.

Στη στιγμή το πρόσωπο του έγινε μπλαβί και δάκρυα έτρεξαν από τα μάτια του. Το ποτό ήταν σαν νιτρικό οξύ, και επί πλέον, όταν το κατάπινες, είχες την αίσθηση ότι σε χτυπούν κατακέφαλα και ο κόσμος άρχισε να μοιάζει πιο ευχάριστος. Πήρε τσιγάρο από ένα τσαλακωμένο πακέτο που έγραφε ΤΣΙΓΑΡΑ ΝΙΚΗΣ· απρόσεκτος, το κράτησε ανάποδα κι έτσι άδειασε όλο τον καπνό στο πάτωμα. Με το επόμενο στάθηκε τυχερός. Ξαναγύρισε στο λιβινγκ ρουμ και κάθισε σ' ένα μικρό τραπέζι στ' αριστερά της τηλεοθόνης. Έβγαλε από το συρτάρι του τραπεζιού έναν κοντυλοφόρο, ένα μελανοδοχείο κι ένα χοντρό άγραφο τετράδιο, σχήματος τετάρτου, με σκληρό εξώφυλλο και κόκκινη ράχη.

Για κάποιο λόγο, η τηλεοθόνη στο λιβινγκ ρουμ ήταν τοποθετημένη ασυνήθιστα. Αντί να είναι, όπως ήταν το κανονικό, στον ακρινό τοίχο, απέναντι απ' όπου θα μπορούσε να επιθεωρεί το δωμάτιο, βρισκόταν στο μακρύτερο τοίχο, απέναντι απ' το παράθυρο. Στη μια πλευρά του υπήρχε μια μικρή εσοχή όπου καθόταν τώρα ο Γουίνστον, η οποία, όταν χτιζόταν το διαμέρισμα, φαίνεται ότι προοριζόταν για ράφια βιβλιοθήκης. Με το να κάθεται σ' αυτή την εσοχή, και προς τα πίσω, ο Γουίνστον κατάφερνε να βρίσκεται έξω από το οπτικό πεδίο της τηλεοθόνης. Μπορούσαν βέβαια να τον ακούν, αλλά όσο βρισκόταν σ' αυτή τη θέση δεν μπορούσαν να τον δουν. Λίγο αυτή η ασυνήθιστη γεωγραφία του δωματίου, λίγο τούτο το τετράδιο που μόλις είχε βγάλει από το συρτάρι, του είχαν υποβάλει την ιδέα να κάνει ό,τι ετοιμαζόταν να κάνει τώρα.

Ήταν ένα ιδιαίτερο, όμορφο τετράδιο. Τα φύλλα του ήταν από λείο κρεμ χαρτί, λίγο κιτρινωμένο από το χρόνο, ένα είδος που δεν κατασκευαζόταν πια εδώ και σαράντα χρόνια τουλάχιστον. Ο Γουίνστον μπορούσε πάντως να υποθέσει ότι το τετράδιο ήταν πιο παλιό. Το είχε δει πεταμένο στη βιτρίνα ενός άθλιου μικρού παλαιοπωλείου σε μια βρομερή συνοικία (σε ποια ακριβώς δε θυμόταν) κι αμέσως κυριεύτηκε από την ακατανίκητη επιθυμία να το αποκτήσει. Τα μέλη του κόμματος υποτίθεται ότι δεν έπρεπε να πηγαίνουν σε συνηθισμένα μαγαζιά («να συναλλάσσονται με την ελεύθερη αγορά» το έλεγαν), αλλά ο κανόνας δεν τηρούνταν αυστηρά, γιατί υπήρχαν διάφορα πράγματα, κορδόνια παπουτσιών, φερ' ειπείν, και ξυραφάκια, που ήταν αδύνατο να προμηθευτεί κανείς με άλλο τρόπο. Είχε ρίξει μια γρήγορη ματιά πάνω κάτω στον δρόμο, μετά γλίστρησε στο μαγαζί κι αγόρασε το τετράδιο για δυόμισι δολάρια. Εκείνη τη στιγμή δεν είχε συνειδητοποιήσει ότι το ήθελε για κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Το πήγε σπίτι του μέσα στο χαρτοφυλάκι του, έχοντας ένα αίσθημα ενοχής. Ακόμα και άγραφο τον εξέθετε σε κίνδυνο.

Αυτό που επρόκειτο να κάνει ήταν ν' αρχίσει να κρατάει ημερολόγιο. Τούτη η πράξη δεν ήταν παράνομη (τίποτα δεν ήταν παράνομο, αφού δεν υπήρχαν πια νόμοι), αλλά, αν τον ανακάλυπταν, ήταν σίγουρο πω θα τον τιμωρούσαν με θάνατο ή τουλάχιστον με είκοσι πέντε

χρόνια καταναγκαστικά έργα. Ο Γουίνστον έβαλε μια πένα στον κοντυλοφόρο και την καθάρισε. Η πένα ήταν αρχαϊκό εργαλείο που σπάνια το χρησιμοποιούσαν ακόμα και για υπογραφές – την είχε προμηθευτεί κρυφά, και με δυσκολία, απλώς και μόνο επειδή είχε το αίσθημα ότι σ' αυτό το όμορφο χαρτί άξιζε να γράφεις με αληθινή πένα αντί να γρατσουνίσεις με στυλό. Πραγματικά, δεν ήταν συνηθισμένος να γράφει με το χέρι. Εκτός, από πολύ σύντομες σημειώσεις, συνήθως υπαγόρευε τα πάντα στον φωτογράφο, πράγμα που αποκλειόταν φυσικά στην προκειμένη περίπτωση. Βούτηξε την πένα στο μελάνι και για ένα δευτερόλεπτο δίστασε. Μια τρεμούλα συντάρταξε τα σωθικά του. το παν ήταν ν' αρχίσει να γράφει στο χαρτί. Με μικρά αδέξια γράμματα έγραψε :

4 Απριλίου 1984.

Έγειρε πίσω. Τον κυρίευσε μια αίσθηση απόλυτης αδυναμίας. Κατ' αρχήν, δεν ήταν καθόλου βέβαιος ότι αυτός ο χρόνος ήταν το 1984. Πρέπει να ήταν τόσο περίπου, αφού ήξερε σίγουρα ότι ήταν τριάντα εννέα χρόνων και πίστευε ότι είχε γεννηθεί το 1944 ή το 1945, αλλά σε τούτους τους καιρούς δεν μπορούσες ποτέ να προσδιορίσεις, καμιά ημερομηνία.

Αναρωτήθηκε ξαφνικά για ποιόν έγραφε αυτό το ημερολόγιο. Για τους επερχόμενους, για τους αγέννητους ακόμα. Η σκέψη του για μια στιγμή πλανήθηκε στην αμφιβολία ημερομηνία που έγραψε στη σελίδα, και ύστερα σταμάτησε πάνω στη λέξη της Νέας Ομιλίας* διπλή σκέψη. Για πρώτη φορά κατάλαβε το μέγεθος του εγχειρήματος που αποτολμούσε. Πως μπορούσες να επικοινωνήσεις με το μέλλον; Αυτό είναι αδύνατον απ' τη φύση του την ίδια. Ή το μέλλον θα ήταν ολόιδιο με το παρόν, οπότε δεν θα τον άκουγε κανείς, ή θα διέφερε, οπότε δεν είχε νόημα να εμπλακεί σε κάτι τέτοιο.

* Η ΝΕΑ ΟΜΙΛΙΑ ήταν η επίσημη γλώσσα της Ωκεανίας και επινοήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες του ΑΓΓΕΟΣ ή Αγγλικού Σοσιαλισμού.

Τζώρτζ Όργουελ, «1984»
Εκδόσεις Κάκτος

Ερώτηση

Στην κοινωνία του «1984» οι πολίτες βρίσκονται κάτω από ένα δυστοπικό απολυταρχικό καθεστώς και όλοι παρακολουθούνται συνεχώς από κάμερες. Δείχνουν πλήρη υποταγή στα αδιάκοπα προπαγανδιστικά μηνύματα του καθεστώτος και δεν έχουν ελεύθερη βούληση. Πώς πιστεύετε ότι αισθάνεται ο ήρωας και πώς θα νιώθατε εσείς αν ήσασταν αναγκασμένοι να ζήσετε σ' ένα ανάλογο απολυταρχικό καθεστώς; Βρίσκετε κάποια ομοιότητα ανάμεσα στην τότε κρατική τρομοκρατία και τη σημερινή εποχή; Να αναπτύξετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο αξιοποιώντας κατάλληλους κειμενικούς δείκτες (αφηγηματικοί τρόποι, λεξιλόγιο, σχήματα λόγου) καθώς και στοιχεία συγκειμένου σε ένα κείμενο περίπου 200 λέξεων.

Απάντηση μαθητή

Ο ήρωας του μυθιστορήματος αρχικά νιώθει **καταπιεσμένος**, ανελεύθερος και υποχείριο του καθεστώτος στο οποίο κατέχει και μια δημόσια θέση. Προσπαθεί να ξεφύγει από την κατάσταση αυτή μέσω του **ποτού** και του **τσιγάρου** αλλά μάταια. **Μόνο το μυαλό του δραπετεύει** κι **αποφασίζει να κρατήσει ημερολόγιο** με σκοπό ν' αντισταθεί στο σύστημα και να ταχθεί ενάντια σε ό,τι αυτό απαγορεύει.

Είναι εκπληκτικό πως όσα περιγράφονται στο απόσπασμα του μυθιστορήματος, πλέον εμφανίζονται όλο και πιο έντονα και στη δική μας κοινωνία. Όλα αυτά θυμίζουν τις σημερινές κάμερες, τις τηλεφωνικές γραμμές που παρακολουθούνται και τη χειραγώγηση της σκέψης που γίνεται μέσα από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Βέβαια στη σημερινή εποχή ο άνθρωπος συμβιβάζεται με την κατάσταση αυτή και δεν αντιδρά. **Ωστόσο εγώ προσωπικά ως ένας νέος της εποχής μου με πάθος για ελευθερία κι αυτονομία**, αν ήμουν αναγκασμένος να ζήσω σ' ένα

Σχόλιο [G6]: Γράψε από πού φαίνεται αυτό. Για παράδειγμα μπορείς να αναφέρεις το χωρίο με τον ειρωνικό, μεταφορικό λόγο «έντυσε τα χαρακτηριστικά του... ατένιζε την τηλεοθόνη»

Σχόλιο [G7]: Ανάφερε την αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στην αρχική κακοδιαθεσία του και την αλλαγή διάθεσης «ο κόσμος άρχισε να μοιάζει πιο ευτυχισμένος» μετά την κατάποση του τζιν «που έμοιαζε σαν φάρμακο».

Σχόλιο [G8]: Δήλωσε την αντίθεση: θέλει να διατηρήσει την ανεξαρτησία της σκέψης του μολονότι οι πράξεις του δηλώνουν την πλήρη υποταγή του στο «Κόμμα»

Σχόλιο [G9]: Να εντάξεις μέσα στο κείμενό σου την αναδρομική αφήγηση που χρησιμοποιεί ο αφηγητής «το είχε δει πεταμένο... να το αποκτήσει», όπου αναφέρονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ο ήρωας απέκτησε το τετράδιο.

Σχόλιο [G10]: Ωραία μετάβαση!!!

απολυταρχικό καθεστώς θα ένιωθα συναισθήματα αγανάκτησης, οργής και απογοήτευσης, αφού έκδηλα θα καταπατούνταν τα δικαιώματά μου. Οι σκέψεις και οι επιλογές του καθενός μας δεν πρέπει να υπόκεινται σε συνθήκες υποδούλωσης κι αν αυτό συμβαίνει, επιβάλλεται να μεριμνούμε με τρόπο δυναμικό κι αγωνιζόμενοι για το φυσικό κι αναφαίρετο δικαίωμά μας, την ελευθερία.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Στο πρώτο υποερώτημα που αφορά στα συναισθήματα του ήρωα ο μαθητής δεν αξιοποίησε επαρκώς τους κειμενικούς δείκτες και αρκέστηκε στην απλή παράθεση των συναισθημάτων, τα οποία κατά τ' άλλα ήταν ορθά. Ο μαθητής πρέπει να προσέχει τους κειμενικούς δείκτες που ζητείται να αξιοποιηθούν και να προσπαθεί να τους αξιοποιεί σε καλό βαθμό.
- Δε χρησιμοποιεί καθόλου στοιχεία από το συγκεκριμένο. Θα μπορούσε να αναφέρει ότι ενώ είναι μέλος του «Κόμματος» όντας δημόσιος υπάλληλος, ζει στην απόλυτη μοναξιά, γεμάτος φόβο και μίσος για τον «Μεγάλο Αδελφό».
- Η σύνδεση εκείνης της εποχής με τη σημερινή είναι πολύ εύστοχη. Ο μαθητής θα μπορούσε βέβαια να αναφέρει ότι στη σημερινή εποχή αγνοήσαμε την προειδοποίηση του συγγραφέα και αντ' αυτού την κάναμε ριάλιτι. Την εξελίξαμε κιόλας, αφού οικειοθελώς μεταφορτώνουμε όλες σχεδόν τις προσωπικές μας πληροφορίες σε διαδικτυακές βάσεις δεδομένων, ακόμα και το πού βρισκόμαστε και το τι κάνουμε ανά πάσα στιγμή. Και μας αρέσει.
- Όσον αφορά στην προσωπική γνώμη του μαθητή η απάντηση είναι άρτια τεκμηριωμένη και δεν έχω να προσθέσω κάτι. Βέβαια πρέπει να προσεχθεί η έκτασή της και να μην ξεπερνάει σε λέξεις το α' υποερώτημα που αποτελεί το κέντρο της απάντησης.

Αξιολόγηση

Σε γενικές γραμμές η απάντηση είναι ικανοποιητική και θα βαθμολογούνταν στην κλίμακα 9-12. Προσωπικά βαθμολόγησα το θέμα με **9 μονάδες**, καθώς υπήρχε καλή τεκμηρίωση της ερμηνευτικής εκδοχής με ικανοποιητική αλληλουχία, συνοχή και πλούσιο λεξιλόγιο. Βέβαια το πρώτο σκέλος της απάντησης είχε μικρότερη έκταση από το δεύτερο, ενώ πρέπει να ισχύει το αντίθετο. Στο κέντρο του ερμηνευτικού σχολίου πρέπει να βρίσκεται το λογοτεχνικό κείμενο. Σχετικά με την εκφορά προσωπικής γνώμης και σύνδεσης με τη σύγχρονη πραγματικότητα η απάντηση ήταν άρτια και πλήρης.

Κείμενο 3 (Από τη θεματική ενότητα Ανθρωπισμός)

«Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος»

Ο Τάσος Λειβαδίτης γεννήθηκε το 1922 και πέθανε το 1988. Ανέπτυξε έντονη πολιτική δραστηριότητα στον χώρο της αριστεράς με συνέπεια να εξοριστεί στη Μακρόνησο. Τιμήθηκε με βραβεία για τις ποιητικές του συλλογές. Το παρακάτω ποίημα, που αποτελεί μια κορυφαία στιγμή της ποιητικής του δημιουργίας, γράφτηκε το 1950 και πρωτοδημοσιεύθηκε το 1956 στην τέταρτη ποιητική του συλλογή, Ο άνθρωπος με το ταμπούρλο. Ανήκει στην πρώτη ενότητα, της πρώτης, της επαναστατικής περιόδου της ποιητικής παραγωγής του Λειβαδίτη. Το ποίημα ξαναγράφηκε από τον ποιητή αμέσως μετά τα γεγονότα του Πολυτεχνείου.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
δεν θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και για το δίκιο.
Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάξεις, τα χείλια σου θα
ματώσουν απ' τις φωνές
το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες — μα ούτε βήμα πίσω.
Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων
Κάθε χειρονομία σου σα να γκρεμίζεις την αδικία.
Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.
Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια
αφίνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις πολιτείες
μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στη νύχτα του πολέμου
έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς
εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.
Δεν έχεις καιρό
δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
μπορεί να χρειαστεί ν' αφήσεις τη μάνα σου, την αγαπημένη
ή το παιδί σου.
Δε θα διστάσεις.
Θ' απαρνηθείς τη λάμπα σου και το ψωμί σου
θ' απαρνηθείς τη βραδινή ξεκούραση στο σπιτικό κατώφλι
για τον τραχύ δρόμο που πάει στο αύριο.
Μπροστά σε τίποτα δε θα δειλιάσεις κι ούτε θα φοβηθείς.
Το ξέρω, είναι όμορφο ν' ακούς μια φυσαρμόνικα το βράδι,
να κοιτάς έν' άστρο, να ονειρεύεσαι
είναι όμορφο σκυμένος πάνω απ' το κόκκινο στόμα της αγάπης σου
να την ακούς να σου λέει τα όνειρά της για το μέλλον.
Μα εσύ πρέπει να τ' αποχαιρετήσεις όλ' αυτά και να ξεκινήσεις
γιατί εσύ είσαι υπεύθυνος για όλες τις φυσαρμόνικες του κόσμου, για όλα τ' άστρα, για όλες
τις λάμπες και για όλα τα όνειρα
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
μπορεί να χρειαστεί να σε κλείσουν φυλακή για είκοσι ή και περισσότερα χρόνια
μα εσύ και μες στη φυλακή θα θυμάσαι πάντοτε την άνοιξη,
τη μάνα σου και τον κόσμο.
Εσύ και μες απ' το τετραγωνικό μέτρο του κελλιού σου
θα συνεχίζεις τον δρόμο σου πάνω στη γη.
Κι' όταν μες στην απέραντη σιωπή, τη νύχτα

θα χτυπάς τον τοίχο του κελλιού σου με το δάχτυλο
απ' τ' άλλο μέρος του τοίχου θα σου απαντάει η Ισπανία.
Εσύ, κι ας βλέπεις να περνάν τα χρόνια σου και ν' ασπρίζουν τα μαλλιά σου
δε θα γερνάς.
Εσύ και μες στη φυλακή κάθε πρωί θα ξημερώνεις πιο νέος
Αφού όλο και νέοι αγώνες θ' αρχίζουνε στον κόσμο
αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος
θα πρέπει να μπορείς να πεθάνεις ένα οποιοδήποτε πρωινό.
Αποβραδīs στην απομόνωση θα γράψεις ένα μεγάλο τρυφερό γράμμα στη μάνα σου
θα γράψεις στον τοίχο την ημερομηνία, τ' αρχικά του ονόματός σου και μια λέξη: Ειρήνη
σα να 'γραφες όλη την ιστορία της ζωής σου.
Να μπορείς να πεθάνεις ένα οποιοδήποτε πρωινό
να μπορείς να σταθείς μπροστά στα έξη ντουφέκια
σα να στεκόσουν μπροστά σ' ολάκαιο το μέλλον.
Να μπορείς, απάνω απ' την ομοβροντία που σε σκοτώνει
εσύ ν' ακούς τα εκατομμύρια των απλών ανθρώπων που τραγουδώντας πολεμάνε για την
ειρήνη.
Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος.

[πηγή: Τάσος Λειβαδίτης, *Ποίηση*, Κέδρος, Αθήναι 1979, σ. 121-124]

Ερώτηση

Αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες του ποιήματος (εικόνες, σχήματα λόγου, ρηματικά πρόσωπα, εγκλίσεις) να σχολιάσετε το κύριο θέμα που πιστεύετε ότι τίθεται σε αυτό. Είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί στη σημερινή εποχή; Η απάντησή σας να έχει τη μορφή ερμηνευτικού σχολίου 200 περίπου λέξεων.

Απάντηση μαθητή

Το θέμα που τίθεται στο ποίημα του Τάσου Λειβαδίτη είναι οι θυσίες που απαιτεί η ανθρωπιά. Ο ποιητής με έναν επαναλαμβανόμενο σε κάθε στροφή στίχο «Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος» τονίζει πως ο άνθρωπος θα πρέπει να ενεργεί με γνώμονα το κοινό καλό και δεν πρέπει να ενδιαφέρεται μόνο για το προσωπικό του συμφέρον αλλά για όλη την ανθρωπότητα. Χρησιμοποιώντας β' ενικό πρόσωπο και υποτακτική εγκλίση προτρέπει κάθε άνθρωπο να πάρει μέρος στον κοινό αγώνα για ειρήνη και δικαιοσύνη.

Στη σημερινή εποχή του ωφελισμού και της εγωκεντρικής διάθεσης ο άνθρωπος δεν έχει καμία διάθεση να βοηθήσει τον συνάνθρωπο, να πολεμήσει για υψηλά ιδανικά και να χάσει την καλοπέρασή του. Το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι ο υλικός ευδαιμονισμός και η απόκτηση δόξας και γοήτρου.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής δεν έχει αναφέρει όλους τους κειμενικούς δείκτες που ζητούνται. Έπρεπε να έχει αξιοποιήσει κατάλληλα και εντάξει τους δείκτες σε ένα ενιαίο, καλά δομημένο κείμενο.
- Η προσωπική του άποψη είναι αποδεκτή αλλά όχι επαρκώς τεκμηριωμένη. Ζητούνται 200 περίπου λέξεις και ο μαθητής έχει γράψει μόλις 123.

Αξιολόγηση

Σχόλιο [G11]: Σωστό το θέμα αλλά πολύ απλοϊκά δοσμένο. Καλό θα ήταν να το εμπλουτίσεις.

Σχόλιο [G12]: Αποτελεί τον πρώτο και τελευταίο στίχο της κάθε στροφής, τη στερεή βάση πάνω στην οποία «χτίζεται» το εκπληκτικό νοηματικό «οικοδόμημα» της σύνθεσης. Ανάφερε κάτι παραπάνω για τον στίχο αυτό.

Σχόλιο [G13]: Παραδείγματα; Τι επιτυγχάνει ο ποιητής με αυτές τις γλωσσικές επιλογές; Ακόμα δεν έχεις αναφέρει εικόνες και άλλα σχήματα λόγου που ζητούνται ως κειμενικοί δείκτες.

Το συγκεκριμένο θέμα βαθμολογήθηκε με **8 μονάδες** λόγω ανεπαρκούς παρουσίας της ερμηνευτικής εκδοχής και έλλειψης αναφορών σε συγγραφικές επιλογές και κειμενικούς δείκτες.

- Για τη συγκεκριμένη απάντηση προτίμησα να μην εκθέσω άλλες προσωπικές παρατηρήσεις αλλά μια ενδεικτική δική μου απάντηση.

Ενδεικτική απάντηση

Το ποίημα του Τ. Δειβαδίτη αποτελεί ύμνο στον άνθρωπο. Ο βασικός θεματικός πυρήνας του ποιήματος, ο οποίος εμφανίζεται ήδη από τη πρώτη στροφή, είναι ο αδιάκοπος αγώνας του ανθρώπου με προσωπικές θυσίες για την υπεράσπιση της ειρήνης και της δικαιοσύνης (Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος/ δε θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και/ για το δικαιο...). Ο ποιητής με την επανάληψη του στίχου «Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος» που βρίσκεται στην αρχή και στο τέλος κάθε στροφής καθώς και με τη χρήση β' ρηματικού προσώπου (δεν θα πάψεις, θα βγεις, μη ξεχαστείς κ.ά.) και υποτακτικής έγκλισης (αν θέλεις, να αγωνίζεσαι, να θυμηθείς κ.ά.) προτρέπει και συμβουλεύει τον καθένα από εμάς τι θα πρέπει να κάνουμε αν θέλουμε να λεγόμαστε άνθρωποι. Βέβαια με τις μεταφορές («τον τραχύ δρόμο που πάει στο αύριο» και «τα όνειρα θα γίνουν στάχτη») και τις εικόνες («ν' ακούς μια φουσαρμόνικα το βράδυ» και «να κοιτάς εν' άστρο») υποδηλώνεται από τον ποιητή πως για την επίτευξη ενός καλύτερου κόσμου απαιτούνται θυσίες της ίδιας της προσωπικής ζωής μας και δεν είναι όλοι οι άνθρωποι διατεθειμένοι γι' αυτό.

Το συγκεκριμένο ποίημα μολονότι γράφτηκε το 1950 εξακολουθεί να «αγγίζει» όλους τους ανθρώπους ακόμα και σήμερα. Βέβαια αυτός ο αδιάκοπος αγώνας για ειρήνη και δικαιοσύνη με τις απαιτούμενες αυτοθυσίες που θίγει ο ποιητής είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί στη σημερινή εποχή της εικόνας, των γρήγορων ταχυτήτων και του εντυπωσιασμού, όπου όλοι επιδιώκουμε συνεχώς τα υλικά αγαθά και την ισχυρή «οικοδόμηση» του φαίνεσθαι. Οι ηθικοί κανόνες, οι ανθρωπιστικές αξίες, ακόμα και η ίδια η αξία της ζωής έχουν χάσει το νόημά τους κι αυτό επιβεβαιώνεται σε καθημερινή βάση. Η άκριτη υιοθέτηση ιδεών, η επιβολή της μαζικής κουλτούρας από τα ΜΜΕ, η καταστρατήγηση των αρχών της δημοκρατίας και γενικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θέτουν όσο ποτέ άλλοτε τον σύγχρονο άνθρωπο ενώπιον των ευθυνών του. Ο τελευταίος καλείται ν' αποδείξει την αξία του ως άνθρωπος και να δίνει καθημερινά εξετάσεις γι' αυτό. Το ερώτημα είναι πόσοι από εμάς θα μπορούσαμε να το κάνουμε ή ακόμα καλύτερα πόσοι από μας πιστεύουμε πως θα άξιζε να προβούμε στη θυσία αυτή.

Κείμενο 4 (Από τη θεματική ενότητα Παιδεία)

Ο καλός μαθητής

Ο Ανδρέας Λασκαράτος (1811-1901), εκπρόσωπος της Επτανησιακής Σχολής, υπήρξε σατυρικός ποιητής, πεζογράφος και νομικός. Πολύ πριν από την επιστημονική χαρακτηρισμό της σύγχρονης ψυχολογίας, ο Ανδρέας Λασκαράτος, κινημένος από το πάθος του για την ηθική της κοινωνίας, απεικόνισε τους καλούς και τους φαύλους χαρακτήρες των ανθρώπων, δίνοντας έτσι, έμμεσα και άμεσα υποδείγματα αρετής για όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις. Στηλιτεύει το κακό, όπου το συναντά. Στο έργο του «Ιδού ο άνθρωπος» ή «Χαρακτήρες» σκιαγραφούνται με διεισδυτικότητα και δηκτικότητα άνθρωποι χαρακτήρες, ενώ τονίζεται η διαφορά του «φαινεσθαι» από το «είναι».

Ο καλός μαθητής, και εννοώ επιμελής μαθητής, είναι εκείνος οπου σπουδάζει, όχι διά να ξέρει να πει το μάθημα, αλλά διά να αποκτήσει μάθηση. Μαθηταί δε τοιοῦτοι δυστυχώς είναι λίγοι.

Ο καλός τούτος μαθητής, αντίθετον του κακού μαθητή, θεωρεί κάθε μάθημα ως μερίδα πνευματικής θροφής, την οποίαν προσπαθεί ν' αφομοιώσει με την ψυχή του. Δεν τότε δικαίει* να το μάθει· αλλ' αφού το μάθη, το εξετάζει σαν ανατόμος εις όλα του τα μέρη, ποριζόμενος από αυτό την όσο περισσότερη ωφέλειαν.

Οι εορτές δεν είναι δι' αυτόν αφορμές να διασκεδάσει· αλλά ευκαιρίες να καταγίνεται ελευθέρως και ανεμπόδιστος εις τη σπουδή του. Μένει αμέτοχος εις τον συνεταιρισμόν της κλάσεως. Γυρεύει τη δουλειά του, δηλαδή τη σπουδή του· και αδιαφορεί εις τες εορτές, επειδή αυτός τες κάμνει σπουδάσιμες.

Ο τοιούτος επιμελής μαθητής είναι πάντα έτοιμος να δεχθεί εξετάσεις. Και όμως εις τες γενικές εξετάσεις του σχολαστικού χρόνου αφιερώνεται στη σπουδή, και σπουδάζει ακαταπαύτως διά να ταχτοποιήσει στο πνεύμα του τες γνώσεις οπου έλαβε μέσα στο χρόνο· να κάμει με αυτές, εις κάθε κλάδον μαθήσεως, ένα σύνολο ταχτοποιημένο· το οποίον θέλει είναι η ωφέλεια που του επρόκυψε από τους κόπους του της χρονιάς εκείνης, και μέρος της περαιτέρω του μορφώσεως, και της μελλούσης προκοπής του.

Ο μαθητής τούτος, όταν εις ανδρικήν ηλικίαν, θέλει έχει προκοπήν, ικανότητα, ημπόρεση· και θέλει είναι ποθητός και επιζήτητος εις όλα τα μέρη· ώστε και να μπορεί να ζει, αν του χρειασθεί, με την προκοπήν του. Επειδή, «όποιος ξέρει, μπορεί».

Ανδρέας Λασκαράτος, Ιδού ο άνθρωπος, ειδική έκδοση για τη βιβλιοθήκη της Νεοελληνικής Γραμματείας Το Βήμα, εκδόσεις Πελεκάνος, Αθήνα, 2009

* δεν τότε δικαίει (επτανησιακό ιδίωμα) : δεν του αρκεί

Ερώτηση

Αξιοποιώντας συγκεκριμένα χωρία του κειμένου να αναφερθείτε στις ωφέλειες που, σύμφωνα με τον συγγραφέα, καρπώνεται ο «καλός μαθητής» από την προσπάθειά του τόσο στη σχολική όσο και στη μετέπειτα ζωή του. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σας προκαλεί αυτός ο διαχρονικός διαχωρισμός των μαθητών; (150-200 λέξεις)

Απάντηση μαθητή

Σύμφωνα με τον Α. Λασκαράτο ο καλός μαθητής δε διαβάζει για να δείξει ότι γνωρίζει το μάθημα αλλά για να αποκτήσει ουσιαστικές γνώσεις («Ο καλός μαθητής... διά να αποκτήσει μάθηση.»). Ένας τέτοιος μαθητής δεν επιδιώκει τις γιορτές και τις αργίες για να διασκεδάσει, αλλά για να βρει περισσότερο χρόνο για διάβασμα («Οι εορτές δεν είναι δι' αυτόν... αυτός τες κάμνει σπουδάσιμες»). Κατά τη διάρκεια των εξετάσεων διαβάζει ακατάπαυστα για να συγκεντρώσει και να τακτοποιήσει στο μυαλό του τον μεγάλο όγκο της ύλης όλης της χρονιάς («Ο τοιούτος επιμελής μαθητής... ταχτοποιημένο»). Συνεπώς ο επιμελής μαθητής, όταν ενηλικιωθεί, θέλει να είναι επιζήτητος, ποθητός και να προκόψει στη ζωή του («Ο μαθητής τούτος... μπορεί»).

Ο διαχρονικός αυτός διαχωρισμός των μαθητών σε «καλούς» και «κακούς», «επιμελείς» και «τεμπέληδες» στρέφει τον μαθητή εναντίον του σχολείου και γενικά της μάθησης. Οι μαθητές, όταν αισθάνονται ότι συγκρίνονται με άλλους, αδιαφορούν ακόμα περισσότερο για τις παρεχόμενες

Σχόλιο [G14]: ...τις οποίες επεξεργάζεται σε βάθος («θεωρεί κάθε μάθημα... ν' αφομοιώσει με την ψυχή του»), με αποτέλεσμα να τις εμπνέει και να ωφελείται πνευματικά («δεν τότε δικαίει... περισσότερη ωφέλειαν»)

Σχόλιο [G15]: Προφανώς δεν έχεις κατανοήσει την εκφώνηση. Ζητούνται οι ωφέλειες που καρπώνεται ένας καλός μαθητής και όχι ποια είναι τα γνωρίσματά του.

Σχόλιο [G16]: Άρα ποια είναι η ωφέλεια από αυτό; Μην περιγράφεις απλώς τι κάνει ο καλός μαθητής αλλά πώς τον ωφελεί η επιμέλειά του. Θα μπορούσες να αναφέρεις: Είναι πάντοτε έτοιμος για τις εξετάσεις, επομένως δεν του δημιουργούν περιττό άγχος και αρνητικά συναισθήματα («ο τοιούτος... εξετάσεις»). Επιπλέον είναι σε θέση να οργανώσει και να συστηματοποιήσει τις γνώσεις του, ώστε να εξασφαλίσει τη βαθύτερη μόρφωσή του («σπουδάζει ακατάπαυστα... μελλούσης προκοπής του.»)

Σχόλιο [G17]: Δε θα το θέσεις με αυτόν τον τρόπο, δηλαδή τι θέλει, αλλά τι ωφέλειες θα του παρέχει η επιλογή του αυτή. Θα μπορούσες να γράφεις: Στο μέλλον αναμένεται οι γνώσεις του να τον κάνουν επιζήτητο και να του παράσχουν τα εφόδια για μια καλύτερη ποιότητα ζωής.

γνώσεις και απαξιώνουν το εκπαιδευτικό σύστημα. Βέβαια υπάρχουν και αυτοί που είναι υπέρμαχοι του διαχωρισμού αυτού και θεωρούν πως «ο άριστος» μαθητής πρέπει να ξεχωρίζει και να διακρίνεται.

Σχόλιο [G18]: Επαναλαμβάνεσαι.

Σχόλιο [G19]: Καλό θα ήταν να αναφέρεις τα αποτελέσματα αυτού του διαχωρισμού. Για παράδειγμα οι μαθητές γίνονται ανταγωνιστικοί, επιθετικοί, βαθμοθήρες, πλήττεται η αυτοπεποίθησή τους και δημιουργούνται οικογενειακά προβλήματα.

Ακόμα δεν έχεις αναφέρει κανένα συναίσθημά σου.

Θα μπορούσες να τονίσεις:

Η πραγματικότητα αυτή δημιουργεί αισθήματα ανησυχίας, αγανάκτησης κι απογοήτευσης, αφού τα παιδιά απομακρύνονται από το σχολείο, το οποίο δε φαίνεται να ενδιαφέρεται για την ανάδειξη των ιδιαίτερων γνωρισμάτων τους, αλλά προσπαθεί να τα ευθυγραμμίσει με έναν ισοπεδωτικό μέσο όρο.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής προφανώς παρανόησε την εκφώνηση και δεν ανέφερε τις ωφέλειες που καρπώνεται «ο καλός μαθητής» παρά στάθηκε στα χαρακτηριστικά που τον διακρίνουν.
- Στο δεύτερο υποερώτημα δεν ανέφερε αρκετές σκέψεις του και δεν τόνισε καθόλου τα συναισθήματά του.

Αξιολόγηση

Το συγκεκριμένο θέμα βαθμολογήθηκε με **7 μονάδες** λόγω ανεπαρκούς παρουσίασης της ερμηνευτικής εκδοχής, παρανόησης του θέματος και ελλιπούς αναφοράς παραδειγμάτων από το κείμενο.

Κείμενο 5 (Από τη θεματική ενότητα Τεχνικός πολιτισμός – Κινητό Τηλέφωνο)

*Το ποίημα προέρχεται από κριτήριο που ετοίμασε η ΠΑΙΠΕΔΕ

Η Τασούλα Καραγεωργίου γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1954. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Είναι διδάκτωρ κλασικής φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, ενώ από το 2007 είναι σχολική σύμβουλος φιλολόγων. Από το 2007 διδάσκει στο Εργαστήρι Ποίησης του Ιδρύματος Τάκης Σινόπουλος. Το 1986 δημοσίευσε την ποιητική συλλογή "Fragmentum αρ. 53" στις εκδόσεις "Πλέθρον". Ακολούθησαν κι άλλες συλλογές. Ποιήματά της έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα περιοδικά και έχουν συμπεριληφθεί σε ανθολογίες, ενώ άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε αρκετές εφημερίδες.

Για ένα νεύμα

Στον Γιάννη Πατίλη

Ωραία θα ήταν, Γιάννη, να με έβλεπες
έστω για ένα νεύμα
δε λέω για βλέμμα,
φεύγει γρήγορα ο συρμός,
τα μάτια θέλουν χρόνο-
μα για ένα νεύμα, είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν.

Τίποτα, εσύ
στην αποβάθρα ακίνητος

θα τό `χεις μάλλον λερωμένο το μαντήλι σου
στην ξενιτιά της πόλης

Τασούλα Καραγεωργίου, Το Μετρό, Αθήνα, 2004

Ερώτηση

Ποιο είναι το αίτημα που διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο; Με ποιον τρόπο το ενισχύει και γιατί είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί; Το σχόλιό σας να στηριχτεί σε κειμενικά στοιχεία και να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Απάντηση μαθητή

Το αίτημα που διατυπώνει το ποιητικό υποκείμενο είναι η εξεύρεση επικοινωνίας και η αναζήτηση της αποδοχής του αποδέκτη («Ωραία θα ήταν... νεύμα»). Συγκεκριμένα επιδιώκει να δείξει στον αποδέκτη ότι τόσο χρόνια περίμενε να βρεθεί μια στιγμή επικοινωνίας μεταξύ τους και δεν εγκατέλειψε ποτέ την προσπάθειά της για μια αμοιβαία συναναστροφή συναισθημάτων («μα για ένα νεύμα... που μεγάλωσαν»). Για να το πετύχει αυτό τονίζει στον αποδέκτη ότι ο χρόνος αυτός τελειώνει και δεν κρατάει για πάντα η αναμονή της («Φεύγει γρήγορα... χρόνο»). Τέλος, όμως, συνειδητοποιεί ότι δεν υπάρχει διάθεση για επικοινωνία και συναισθηματική γειτνίαση από τον Γιάννη και συμπερασματικά είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί η επιθυμία της.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής έχει κατανοήσει αρκετά καλά το θέμα του ποιήματος και έχει απαντήσει σε όλα τα υποερωτήματα.

Σχόλιο [G20]: Το ποιητικό υποκείμενο κατανοεί πως είναι δύσκολη η ουσιαστική επικοινωνία («βλέμμα») γιατί απαιτεί χρόνο, ο οποίος δεν υπάρχει («φεύγει γρήγορα ο συρμός/ τα μάτια θέλουν χρόνο»)

Σχόλιο [G21]: Χωρίς: («εσύ ακίνητος»). Στο σημείο αυτό μπορείς να αναφέρεις πως το αίτημα δεν πραγματοποιείται, γιατί ο Γιάννης κάνει πως δεν καταλαβαίνει («τίποτα εσύ») και αποξενώνεται αφού τον έχει αλλοτριώσει η πόλη («στην ξενιτιά της πόλης»)

Σχόλιο [G22]: Κάποιοι άλλοι κειμενικοί δείκτες που μπορείς να χρησιμοποιήσεις είναι η χρήση β' ενικού προσώπου, οι εικόνες («με γένια», «ακίνητος στην αποβάθρα»), η ερώτηση («μα για ένα νεύμα;»), η μεταφορά («με γένια που μεγάλωσαν») και η επανάληψη της λέξης «νεύμα».

- Έχει αξιοποιήσει κατάλληλα αρκετούς κειμενικούς δείκτες αλλά όπως αναφέρεται στα σχόλια υπάρχουν και άλλοι που δεν συμπεριέλαβε.
- Μπορεί να ολοκληρώσει το ερμηνευτικό σχόλιο με την εικόνα του υποθετικού συνομιλητή που μένει μόνος μέσα στο πολύβουο πλήθος κι αφήνει το ποιητικό υποκείμενο να απομακρυνθεί. Εξάλλου έχει περιθώριο λέξεων, αφού αγγίζει μόλις το κατώτερο όριο (105 λέξεις)

Αξιολόγηση

Το συγκεκριμένο γραπτό βαθμολογήθηκε με **9 μονάδες**.

Κείμενο 6 (Από τη θεματική ενότητα Εργασία-Επάγγελμα)

Νικηφόρος Βρεττάκος «Άνεργοι»

Ο **Νικηφόρος Βρεττάκος** (1912 – 1991) ήταν Έλληνας ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής, δοκιμιογράφος και ακαδημαϊκός. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες ποιητές. Είχε προταθεί 4 φορές για το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας, ενώ επίσης έλαβε άλλα πολλά βραβεία, όπως το βραβείο Ουράνη, το Πρώτο βραβείο κρατικής ποίησης κ.α.

Του εργοστασίου η πόρτα, είναι από σίδερο• έχει
στο μέσο δυο κάγκελα. Και πίσω απ' τα κάγκελα
δυο μάτια που σφάζουν. Ο επιστάτης κοιτάζει
την ουρά των ανθρώπων που στέκονται απ' έξω,
χέρια και πρόσωπα που κάνουν μια κίνηση
όλα μαζί, κρατούν την ανάσα, σκύβουν ν' ακούσουν.
«Μεσημέριασε, φύγετε. Ο κύριος
διευθυντής δε θα 'ρθει. Αύριο πάλι
πρωί. Πιο πρωί».
Χαμηλώνουν τα πρόσωπα, στέκονται αμήχανα.
Ύστερα, φεύγοντας, κοιτάζουν γύρω τους
σα να ψάχνουν να βρουν ένα βάραθρο – όχι
να κλάψουν, όχι να ψάξουν για τίποτα.
Να ρίξουν τα χέρια τους.

(Από τη συλλογή, Το βάθος του κόσμου, 1961)

Ερώτηση

Σ' ένα κείμενο 150-200 λέξεων να καταγράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ανθρώπων που περιμένουν στην ουρά έξω από το εργοστάσιο. Τεκμηριώστε την απάντησή σας αξιοποιώντας κατάλληλους κειμενικούς δείκτες (εικόνες, μεταφορά, παρομοίωση, χρήση ευθέος λόγου). Ποια κατά τη γνώμη σας είναι η σημαντικότερη συνέπεια που μπορεί να επιφέρει η αδυναμία εύρεσης εργασίας σε έναν νέο;

Απάντηση μαθητή

Στο ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου καταγράφονται οι σκέψεις και τα συναισθήματα των εργαζομένων που περιμένουν έξω από το εργοστάσιο. Είναι πολλοί («την ουρά... απ' έξω») και μέσα από τα μάτια τους («δυο μάτια που σφάζουν») φαίνεται η αγωνία τους για το τι θα πει ο επιστάτης. Είναι απεγνωσμένοι, όλοι μαζί έχουν την ίδια αντίδραση («χέρια και πρόσωπα... όλα μαζί») και το άγχος τους κυριεύει («κρατούν την ανάσα»). Με τη χρήση ευθύ λόγου ο επιστάτης τους απογοητεύει («Μεσημέριασε... Πιο πρωί») κι έτσι αποκαρδιωμένοι όπως είναι («χαμηλώνουν... αμήχανα») φεύγουν.

Παρόμοια συναισθήματα με αυτά των χαρακτήρων του ποιήματος έχουν και όλοι οι νέοι της εποχής μας που αδυνατούν να βρουν εργασία. Κατά τη γνώμη μου η κυριότερη συνέπεια αυτού είναι, πέραν του οικονομικού, οι σοβαρότατες ψυχολογικές διακυμάνσεις που νιώθει ο άνεργος νέος. Αισθάνεται αβεβαιότητα, άγχος για επιβίωση και ανασφάλεια για το μέλλον. Αν προσθέσουμε και τη μειωμένη του αυτοεκτίμηση κατανοούμε ότι οδηγείται σε πλήρες αδιέξοδο.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής έχει αποτυπώσει στο γραπτό του κάποια από τα συναισθήματα των ανέργων που περιμένουν έξω από την πόρτα του εργοστασίου. Ωστόσο δεν έχει αντιληφθεί καλά κάποια σημεία

Σχόλιο [G23]: Είναι άνεργοι. Δηλώνεται ήδη από τον τίτλο!

Σχόλιο [G24]: Τα μάτια είναι του επιστάτη. Ανάφερε πως πρόκειται για μεταφορά που αισθητοποιεί το πώς αντικρίνουν οι άνεργοι το βλέμμα του επιστάτη. Η αυστηρότητα του βλέμματός του βιώνεται από εκείνους ως αδυναμία απέναντι στον πόνο και την απελπισία τους.

Σχόλιο [G25]: Γράψε τον λόγο για τον οποίο χρησιμοποιεί ευθύ λόγο. Για παράδειγμα προσδίδεται παραστατικότητα, αλλά και μεταδίδεται με τρόπο πιο δραματικό η πικρία του μηνύματος. Η απάντηση που λαμβάνουν οι άνεργοι στην ανάγκη τους να βρουν εργασία είναι γεμάτη απαξίωση, γεγονός που τους στενοχωρεί ακόμα περισσότερο.

Σχόλιο [G26]: Δεν έχεις σχολιάσει την παρομοίωση. Αυτή αισθητοποιεί την απόγνωση στον τρόπο που κοιτάζουν γύρω τους οι άνεργοι, όταν συνειδητοποιούν πως ούτε κι εκείνη τη μέρα θα δοθεί λύση στο πρόβλημά τους. Μοιάζει, λοιπόν, σα ν' αναζητούν έναν γκρεμό για να ρίξουν μέσα τα άνεργα χέρια τους, που τους είναι πλέον άχρηστα εφόσον δεν εργάζονται.

του ποιήματος και δεν έχει αναφέρει επαρκείς κειμενικούς δείκτες για να αιτιολογήσει τα συγκεκριμένα συναισθήματα.

- Το δεύτερο υποερώτημα είναι επαρκώς τεκμηριωμένο και η μετάβαση από το ένα σκέλος στο άλλο επιτυχής.

Αξιολόγηση

Η συγκεκριμένη απάντηση βαθμολογήθηκε με **8 μονάδες**, για όλους τους παραπάνω λόγους.

Κείμενο 7 (Από τη θεματική ενότητα Φυσικό περιβάλλον)

ΙΝΔΙΑΝΟΣ ΣΙΑΤΛ

Ένα παλιό μήνυμα για το σύγχρονο κόσμο

Το παρακάτω κείμενο χρονολογείται γύρω στα 1855 και αποτελεί την απάντηση του Σιάτλ, αρχηγού μιας φυλής Ινδιάνων, στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής Φραγκλίνο Πιερς, ο οποίος ζήτησε από τους Ινδιάνους να πουλήσουν τη γη τους στην αμερικανική κυβέρνηση. Η πρόταση αυτής της αγοραπωλησίας ήταν εντελώς ξένη στις αντιλήψεις και στον τρόπο ζωής των Ινδιάνων, ο δεσμός των οποίων με τη φύση είναι ιερός και αδιάσπαστος, όπως η αδερφική αγάπη. Ο Σιάτλ εκφράζει με περηφάνια και σεβασμό στην παράδοση τον τρόπο σκέψης της φυλής του, ο οποίος διαφέρει πλήρως από τις υλικές αξίες και τον κατακτητικό πολιτισμό των λευκών. Οι σκέψεις που διατυπώνει ο Σιάτλ απέχουν από εμάς ενάμιση σχεδόν αιώνα, είναι όμως εξαιρετικά επίκαιρες στην εποχή μας, τώρα που όλοι πλέον βιώνουμε τις ολέθριες συνέπειες από την υπερβολική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, τη μόλυνση του περιβάλλοντος και τη διαρκώς επεκτεινόμενη οικολογική καταστροφή του πλανήτη μας

Ο μεγάλος αρχηγός στην Ουάσιγκτον μηνάει* πως θέλει να αγοράσει τη γη μας. Ο μεγάλος αρχηγός μηνάει ακόμα λόγια φιλικά και καλοθέλητα. Καλοσύνη του, γιατί ξέρομε πως αυτός λίγο τη χρειάζεται αντίστοιχα τη φιλία μας. Την προσφορά του θα τη μελετήσουμε, γιατί ξέρομε πως, αν δεν το πράξομε, μπορεί ο λευκός να προφτάσει με τα όπλα και να πάρει τη γη μας.

Πώς μπορείτε να αγοράζετε ή να πουλάτε τον ουρανό - τη ζέστα της γης; Για μας μοιάζει παράξενο. Η δροσιά του αγέρα ή το άφρισμα του νερού ωστόσο δε μας ανήκουν. Πώς μπορείτε να τα αγοράσετε από μας; Κάθε μέρος της γης αυτής είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε αστραφτερή πευκοβελόνα, κάθε αμμουδιά στις ακρογιαλιές, κάθε θολούρα στο σκοτεινό δάσος, κάθε ξέφωτο και κάθε ζουζούνι που ζουζουνίζει είναι, στη μνήμη και στην πείρα του λαού μου, ιερό.

Ξέρομε πως ο λευκός δεν καταλαβαίνει τους τρόπους μας. Τα μέρη της γης, το ένα με το άλλο, δεν κάνουν γι' αυτόν διαφορά, γιατί είναι ένας ξένος που φτάνει τη νύχτα και παίρνει από τη γη όλα όσα του χρειάζονται. Η γη δεν είναι αδερφός του, αλλά εχθρός που πρέπει να τον καταχτήσει, και αφού τον καταχτήσει, πηγαίνει παρακάτω.

Με το ταμάχι* που έχει θα καταπιεί τη γη και θα αφήσει πίσω του μια έρημο. Η όψη που παρουσιάζουν οι πολιτείες σας, κάνει κακό στα μάτια του ερυθρόδερμου. Όμως αυτό μπορεί και να συμβαίνει επειδή ο ερυθρόδερμος είναι άγριος και δεν καταλαβαίνει.

Αν αποφασίσω και δεχτώ, θα βάλω έναν όρο. Τα ζώα της γης αυτής ο λευκός θα πρέπει να τα μεταχειριστεί σαν αδέρφια του. Τι είναι ο άνθρωπος δίχως τα ζώα; Αν όλα τα ζώα φύγουν από τη μέση, ο άνθρωπος θα πεθάνει από μεγάλη εσωτερική μοναξιά, γιατί όσα συμβαίνουν στα ζώα, τα ίδια συμβαίνουν στον άνθρωπο.

Ένα ξέρομε, που μπορεί μια μέρα ο λευκός να το ανακαλύψει: ο Θεός μας είναι ο ίδιος Θεός. Μπορεί να θαρρείτε πως Εκείνος είναι δικός σας, όπως ζητάτε να γίνει δική σας η γη μας. Αλλά δεν το δυνόσατε.* Εκείνος είναι Θεός των ανθρώπων. Και το έλεός Του μοιρασμένο απaráλλαχτα σε ερυθρόδερμους και λευκούς. Αυτή η γη Του είναι ακριβή. Όποιος τη βλάπτει, καταφρονάει το Δημιουργό της. Θα περάσουν οι λευκοί - και μπορεί μάλιστα γρηγορότερα από άλλες φυλές. Όταν μαγαρίζεις* συνέχεια το στρώμα σου, κάποια νύχτα θα πλαντάξεις από τις μαγαρισιές σου. Όταν όλα τα βουβάλια σφαχτούν, όταν όλα τα άγρια αλόγατα μερέψουν, όταν την ιερή γωνιά του δάσους τη γιομίσει το ανθρώπινο χνότο και το θέαμα των φουντωμένων λόφων το κηλιδώσουν τα σύρματα του τηλεγράφου με το βουητό τους, τότες πού να βρεις το ρουμάνι;* Πού να βρεις τον αϊτό; Και τι σημαίνει να πεις έχε γεια στο φαρί* σου και στο κυνήγι; Σημαίνει το τέλος της ζωής και την αρχή του θανάτου.

Πουθενά δε βρίσκεται μια ήσυχη γωνιά μέσα στις πολιτείες του λευκού. Πουθενά δε βρίσκεται μια γωνιά να σταθείς να ακούσεις τα φύλλα στα δέντρα την άνοιξη ή το ψιθύρισμα που κάνουν τα ζουζούνια πεταρίζοντας. Όμως μπορεί, επειδή, καταπώς είπα, είμαι άγριος και δεν καταλαβαίνω - μπορεί μονάχα για το λόγο αυτόν ο σαματάς* να ταραξεί τα αυτιά μου. Μα τι μένει από τη ζωή, όταν ένας άνθρωπος δεν μπορεί να αφουγκραστεί τη γλυκιά φωνή που βγάνει το νυχτοπούλι ή τα συνακούσματα των βατράχων ολόγυρα σε ένα βάλτο μέσα στη νυχτιά; Ο ερυθρόδερμος προτιμάει το απαλόηχο αγέρι λαγαρισμένο* από την καταμεσήμερη βροχή ή μοσχοβολημένο με το πεύκο. Του ερυθρόδερμου του είναι ακριβός ο αγέρας, γιατί όλα τα πάντα μοιράζονται την ίδια πνοή - τα ζώα, τα δέντρα, οι άνθρωποι. Ο λευκός δε φαίνεται να δίνει

προσοχή στον αγέρα που ανασαίνει. Σαν ένας που χαροπολεμάει για μέρες πολλές, δεν οσμίζεται* τίποτα.

Αν ξέραμε, μπορεί να καταλαβαίναμε - αν ξέραμε τα όνειρα του λευκού, τις ελπίδες που περιγράφει στα παιδιά του τις μακριές χειμωνιάτικες νύχτες, τα οράματα που ανάφτει στο μυαλό τους, ώστε ανάλογα να δέονται για την αυριανή. Αλλά εμείς είμαστε άγριοι. Μας είναι κρυφά τα όνειρα του λευκού. Και επειδή μας είναι κρυφά, θα εξακολουθήσουμε το δρόμο μας. Αν τα συμφωνήσουμε μαζί, θα το πράξουμε, για να σιγουρέψουμε τις προστατευόμενες περιοχές που μας τάξατε. Εκεί θα ζήσουμε, μπορεί, τις μετρημένες μέρες μας καταπώς το θελήσουμε. Όταν ο στερνός ερυθρόδερμος λείπει από τη γη, και από τη μνήμη δεν απομείνει παρά ο ίσκιος από ένα σύννεφο που ταξιδεύει στον κάμπο, οι ακρογιαλιές αυτές και τα δάση θα φυλάγουν ακόμα τα πνεύματα του λαού μου - τι* αυτή τη γη την αγαπούν, όπως το βρέφος αγαπάει το χτύπο της μητρικής καρδιάς. Αν σας την πουλήσουμε τη γη μας, αγαπήστε την, καθώς την αγαπήσαμε εμείς, φροντίστε την, καθώς τη φροντίσαμε εμείς, κρατήστε ζωντανή στο λογισμό σας τη μνήμη της γης, όπως βρίσκεται τη στιγμή που την παίρνετε, και με όλη σας τη δύναμη, με όλη την τρανή μπόρεσή σας, με όλη την καρδιά σας, διατηρήστε τη για τα τέκνα σας, και αγαπήστε την, καθώς ο Θεός αγαπάει όλους μας. Ένα ξέρομε - ο Θεός σας είναι ο ίδιος Θεός. Η γη Του είναι ακριβή. Ακόμα και ο λευκός δε γίνεται να απαλλαχτεί από την κοινή μοίρα.*

μτφρ. Ζήσιμος Δορεντζάτος
Το Βήμα, 16/1/1977

* **μηνάει**: στέλνει μήνυμα * **ταμάχι**: πλεονεξία * **δεν το δυνόσατε**: δεν μπορείτε * **μαγαρίζεις**: λερώνεις * **ρουμάνι**: δάσος * **φαρί**: άλογο * **σαματάς**: φασαρία * **λαγαρισμένος**: καθαρισμένος * **οσμίζεται**: μυρίζει * **τι**: γιατί * **η κοινή μοίρα**: εννοεί το θάνατο

Ερώτηση

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κύριο θέμα του κειμένου και ο στόχος του αφηγητή; Να γράψετε την άποψή σας σε ένα ερμηνευτικό σχόλιο 150-200 λέξεων, αξιοποιώντας κατάλληλους κειμενικούς δείκτες (παρομοιώσεις, μεταφορές, εικόνες, ρητορικές ερωτήσεις, επαναλήψεις, ρηματικά πρόσωπα και εγκλίσεις). Με δεδομένο ότι η επιστολή γράφτηκε το 1855 νομίζετε ότι διατηρεί την επικαιρότητά της στην εποχή μας;

Απάντηση Μαθητή

Το κύριο θέμα του κειμένου είναι η **απάντηση** του Ινδιάνου Σιάτλ προς τον πρόεδρο της Αμερικής, με την οποία ζητά από τους λευκούς να σεβαστούν τη γη που ζητούν να αγοράσουν από τους Ινδιάνους. Ο αφηγητής μέσα από μια σειρά ρητορικών ερωτήσεων («πώς μπορείτε... ουρανός;», «πού να βρεις... στο φαρί σου», «τι είναι ο άνθρωπος δίχως τα ζώα;») και πληθώρα εικόνων («ο ερυθρόδερμος προτιμάει... με το πεύκο») έχει ως στόχο να πείσει τον παραλήπτη της **επιστολής** να σεβαστεί τη φύση. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται και με μεταφορικό λόγο («να αγοράσετε και να πουλάτε τον ουρανό», «θα καταπιεί τη γη», «η γη του είναι ακριβή»), παρομοιώσεις («όπως το βρέφος... καρδιάς», «καθώς ο Θεός... όλους μας») που δείχνουν την απεριόριστη αγάπη που πρέπει να έχει ο άνθρωπος για τη φύση και επαναλήψεις («όταν... όταν...», «κάθε... κάθε...», «με όλη τη δύναμη... με όλη την μπόρεση... με όλη την καρδιά...») που προτρέπουν τον λευκό να αποκτήσει οικολογική συνείδηση.

Συνεπώς κατανοούμε πως η επιστολή αυτή, αν και γράφτηκε το 1855, είναι επίκαιρη και μπορεί να απευθυνθεί και στον σύγχρονο άνθρωπο μιας και το περιβάλλον έχει σχεδόν καταστραφεί και απαιτείται η λήψη άμεσων μέτρων.

Σχόλιο [G27]: Ενισχυτικά μπορείς να προσθέσεις «η γεμάτη σοφία και αξιοπρέπεια απάντησης».

Σχόλιο [G28]: Αλλά και όλους τους λευκούς, γι' αυτό χρησιμοποιεί και β' πληθυντικό πρόσωπο.

Σχόλιο [G29]: Δεν ανέφερες τη χρήση β' πληθυντικού προσώπου και προστακτικής έγκλισης «αγαπήστε την... φροντίστε την» με τα οποία ο αφηγητής προτρέπει όλους τους λευκούς να σεβαστούν και να προστατέψουν το φυσικό περιβάλλον.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Το ερμηνευτικό σχόλιο του μαθητή είναι ιδιαίτερα επιτυχημένο με αξιοποίηση όλων των κειμενικών δεικτών εκτός από το ρηματικό πρόσωπο και τις εγκλίσεις. Εύστοχο είναι το ότι όλοι οι δείκτες είναι οργανικά ενταγμένοι στην απάντηση κι έτσι στο κείμενο υπάρχει συνοχή και αλληλουχία.

Αξιολόγηση

Η συγκεκριμένη απάντηση βαθμολογήθηκε με **13 μονάδες**, γιατί υπήρξε πολύ καλό επίπεδο κατανόησης του θέματος και του στόχου του αφηγητή, πολύ καλή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο και πλούσιο λεξιλόγιο.

Κείμενο 8 (Από τη θεματική ενότητα Ειρήνη-Πόλεμος)

Γιάννη Ρίτσου, «Ειρήνη»

Στον Κώστα Βάρναλη

Τ' όνειρο του παιδιού είναι η ειρήνη.
Τ' όνειρο της μάνας είναι η ειρήνη.
Τα λόγια της αγάπης κάτω απ' τα δέντρα,
είναι η ειρήνη.

Ο πατέρας που γυρνάει τ' απόβραδο μ' ένα φαρδύ χαμόγελο στα μάτια
μ' ένα ζεμπίλι στα χέρια του γεμάτο φρούτα
κ' οι σταγόνες του ιδρώτα στο μέτωπό του
είναι όπως οι σταγόνες του σταμινού που παγώνει το νερό στο παράθυρο,
είναι η ειρήνη. [...]

Ειρήνη είναι η μυρωδιά του φαγητού το βράδι,
τότε που το σταμάτημα του αυτοκινήτου στο δρόμο δεν είναι φόβος,
τότε που το χτύπημα στην πόρτα σημαίνει φίλος,
και το άνοιγμα του παραθύρου κάθε ώρα σημαίνει ουρανός
γιορτάζοντας τα μάτια μας με τις μακρινές καμπάνες των χρωμάτων του,
είναι η ειρήνη.

Ειρήνη είναι ένα ποτήρι ζεστό γάλα κ' ένα βιβλίο μπροστά στο παιδί που ξυπνάει.
Τότε που τα στάχυα γέρνουν τόνα στ' άλλο λέγοντας: το φως το φως, το φως,
και ξεχειλάει η στεφάνη του ορίζοντα φως
είναι η ειρήνη.

Τότε που οι φυλακές επισκευάζονται να γίνουν βιβλιοθήκες,
τότε που ένα τραγούδι ανεβαίνει από κατώφλι σε κατώφλι τη νύχτα
τότε που τ' ανοιξιάτικο φεγγάρι βγαίνει απ' το σύγνεφο
όπως βγαίνει απ' το κουρείο της συνοικίας φρεσκοξυρισμένος ο εργάτης το Σαββατόβραδο
είναι η ειρήνη.

Τότε που η μέρα που πέρασε
δεν είναι μια μέρα που χάθηκε
μα είναι η ρίζα που ανεβάζει τα φύλλα της χαράς μέσα στο βράδι
κ' είναι μια κερδισμένη μέρα κ' ένας δίκαιος ύπνος
τότε που νιώθεις πάλι ο ήλιος να δένει βιαστικά τα κορδόνια του
να κυνηγήσει τη λύπη απ' τις γωνιές του χρόνου
είναι η ειρήνη. [...]

Τότε που ο θάνατος πάνει λίγο τόπο στην καρδιά
κ' οι καμινάδες δείχνουν με σίγουρα δάχτυλα την ευτυχία,
τότε που το μεγάλο γαρύφαλλο του δειλινού
το ίδιο μπορεί να το μυρίσει ο ποιητής κι ο προλετάριος
είναι η ειρήνη.

Η ειρήνη είναι τα σφιγμένα χέρια των ανθρώπων
είναι το ζεστό ψωμί στο τραπέζι του κόσμου
είναι το χαμόγελο της μάνας.
Μονάχα αυτό.
Τίποτ' άλλο δεν είναι η ειρήνη. [...]

[πηγή: Γιάννης Ρίτσος, *Ποιήματα 1930-1960*, Β' τόμος, Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1961, σ. 173-175]

Ερώτηση

Ποια είναι τα ευεργετικά αποτελέσματα για την ανθρώπινη ζωή, που αποδίδει στην ειρήνη ο ποιητής Γ. Ρίτσος; Με ποια εκφραστικά μέσα τα προβάλλει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 200 περίπου λέξεων.

Απάντηση μαθητή

Ο Γ. Ρίτσος στο ποίημά του αναδεικνύει τα ευεργετικά αποτελέσματα της ειρήνης για την ανθρώπινη ζωή. Αρχικά με την επανάληψη της βασικής έννοιας, της ειρήνης, που αποτελεί και επαναλαμβανόμενο στίχο στο τέλος κάθε στροφής δηλώνεται και δίνεται έμφαση στη σημασία του υπέρτατου αυτού αγαθού. Βέβαια οι χαρές της ειρηνικής ζωής περιγράφονται στο ποίημα και με παραστατικές εικόνες από την καθημερινότητα. Έτσι ειρήνη υπάρχει, όταν ο πατέρας γυρνά χαμογελαστός το βράδυ στο σπίτι από τη δουλειά («ο πατέρας... παράθυρο») και κάθε παιδί έχει ένα ποτήρι ζεστό γάλα κι ένα βιβλίο. Τα ευεργετικά αποτελέσματα της ειρηνικής ζωής αποδίδονται ακόμα με την εικόνα από τα στάχυα που αντικρίζουν το άπλετο φως («τότε που τα στάχυα... φως») και από τα τραγούδια που ακούγονται παντού ένα ανοιξιάτικο βράδυ. Σε περίοδο ειρήνης κάθε μέρα είναι μια κερδισμένη μέρα, δεν υπάρχει λύπη, παντού δεσπόζει η ευτυχία, ο θάνατος δεν έχει κυρίαρχο ρόλο και τις χαρές της ζωής μπορεί να τις γευτεί κάθε κατηγορία ανθρώπου («τότε που... προλετάριος»). Την πιο γλυκιά και τρυφερή εικόνα ο ποιητής την κρατά για το τέλος και δεν είναι άλλη από τους ενωμένους ανθρώπους και το χαμόγελο της μάνας που είναι ευτυχισμένη, γιατί η οικογένειά της είναι προστατευμένη και ασφαλής. («Η ειρήνη είναι... της μάνας»).

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Μέσα από το γραπτό του μαθητή φαίνεται πως έχει κατανοήσει τα ευεργετικά αποτελέσματα της ειρήνης στην ανθρώπινη ζωή. Έχει ανταποκριθεί στο ζητούμενο με επαρκή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο.
- Βέβαια έχει παραλείψει να αναφέρει κάποια σχήματα λόγου, όπως δύο παρομοιώσεις και δύο προσωποποιήσεις («τα στάχυα... φως», «ο ήλιος... του χρόνου»). Παράλληλα, δεν έχει σχολιάσει καθόλου την 3^η στροφή.
- Απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στο πεζογραφικό ύφος του ποιήματος, ενώ ο μαθητής δεν σχολίασε τις γλωσσικές επιλογές του δημιουργού ο οποίος χρησιμοποιεί καθημερινό, λαϊκό λεξιλόγιο για να οργανώσει το λόγο του.
- Παρόλα αυτά η ερμηνευτική προσέγγιση του μαθητή είναι ικανοποιητική, το ερμηνευτικό σχόλιο ως παραγόμενο κείμενο έχει αλληλουχία και συνοχή ενώ χρησιμοποιείται κατάλληλο λεξιλόγιο.

Αξιολόγηση

Η συγκεκριμένη απάντηση βαθμολογήθηκε με **9 μονάδες**.

Σχόλιο [G30]: Η πρώτη εικόνα είναι οι δύο νέοι που μιλούν για την αγάπη τους κάτω από τα δέντρα («τα λόγια της αγάπης κάτω από τα δέντρα»)

Σχόλιο [G31]: ... φέρνοντας φαγητό στην οικογένειά του («μ' ένα ζεμπύλι στα χέρια του γεμάτο φρούτα»), αφού σε περίοδο ειρήνης ο άνθρωπος μπορεί να εργαστεί κι έστω και με κόπο («κι οι σταγόνες του ιδρώτα στο μέτωπό του») εξασφαλίζει τα απαραίτητα προς το ζην. Στο σημείο αυτό μπορείς να σχολιάσεις και την παρομοίωση («όπως οι σταγόνες... παράθυρο»)

Σχόλιο [G32]: Παράθεσε το χωρίο και ανάφερε τη λειτουργία της εικόνας. Για παράδειγμα σε περίοδο ειρήνης τα παιδιά διαθέτουν την απαραίτητη τροφή και μπορούν να μορφωθούν. Στο σημείο αυτό μπορείς να εντάξεις και την οσφρητική εικόνα «η μυρωδιά του φαγητού το βράδυ»

Σχόλιο [G33]: Βάλε χωρίο και σχολίασε στο σημείο αυτό και την παρομοίωση.

Σχόλιο [G34]: Ωραία επισήμανση!!!

Κείμενο 9 (Από τη θεματική ενότητα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης)

Ο Ντόριαν Γκρέι είναι ένας αριστοκράτης, πλούσιος και κοσμικός νέος, με εκθαμβωτική ομορφιά που σαγηνεύει όποιον τον αντικρίζει. Ο Ντόριαν συνειδητοποιεί τη γοητεία που ασκεί στους ανθρώπους, όταν στέκει θαμνωμένος μπροστά στο πορτρέτο που του φιλοτέχνησε ένας φημισμένος ζωγράφος, ο Μπαζίλ Χόλγουορντ. Μια ευχή ανεβαίνει αυθόρμητα στα χείλη του: Να μη γεράσει ποτέ. Πράγματι, ενώ τα χρόνια περνούν, τα σημάδια του χρόνου αποτυπώνονται στο πορτρέτο, ενώ η δική του ομορφιά παραμένει αναλλοίωτη.

«Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέι»

«Αγαπητέ μου φίλε, σε συγχαίρω μέσα από την καρδιά μου» είπε. «Είναι το καλύτερο πορτρέτο της εποχής μας. Κύριε Γκρέι, ελάτε να δείτε τον εαυτό σας».

Ο νέος ξαφνιάστηκε, σαν να ξύπνησε από όνειρο.

«Τέλειωσε, πράγματι;» μουρμούρισε και κατέβηκε από την εξέδρα.

«Δεν λείπει ούτε πινελιά» είπε ο ζωγράφος. «Και σήμερα εσύ συνεργάστηκες άριστα.

Σου είμαι βαθιά υποχρεωμένος».

«Αυτό οφείλεται εξ ολοκλήρου σε μένα» διέκοψε ο λόρδος Χένρι. «Έτσι δεν είναι, κύριε Γκρέι;»

Ο Ντόριαν δεν έδωσε καμιά απάντηση. Πέρασε με απάθεια μπροστά από τον πίνακα και γύρισε να τον κοιτάξει. Μόλις τον είδε έκανε προς τα πίσω και για λίγο τα μάγουλά του φλογίστηκαν από ικανοποίηση. Ένα βλέμμα χαράς φάνηκε στα μάτια του, σαν να αναγνώρισε τον εαυτό του για πρώτη φορά. Στεκόταν ακίνητος και κατάπληκτος. Μόλις που αντιλαμβανόταν ότι του μιλούσε ο Χόλγουορντ, αλλά δεν έπανε το νόημα των λόγων του. Η αίσθηση της ομορφιάς του ήταν για τον ίδιο κάτι σαν αποκάλυψη. Δεν είχε νιώσει ποτέ άλλοτε έτσι. Δε θεωρούσε τις φιλοφρονήσεις του Μπαζίλ Χόλγουορντ κάτι παραπάνω από τις απλές ευπρόσδεκτες υπερβολές της φιλίας. Τις άκουγε, γελούσε και τις ξεχνούσε. Δεν τον είχαν επηρεάσει βαθύτερα. Ύστερα ήρθε ο λόρδος Χένρι Γουότον με τα πανηγυρικά εγκώμια στη νιότη και στη φοβερή προειδοποίηση για το πόσο πρόσκαιρη είναι. Αυτό, εκείνη τη στιγμή, τον είχε συνταράξει και, τώρα, καθώς παρατηρούσε ορθός την αντανάκλαση της δικής του ομορφιάς, όλη η αλήθεια των λόγων του τον πλημμύρισε. Ναι, κάποια μέρα το πρόσωπό του θα μαραινόταν και θα γέμιζε ρυτίδες, τα μάτια του θα έχαναν το χρώμα και τη λάμψη τους, το λυγρό κορμί του θα καμπούριαζε και θα παραμορφωνόταν. Η πορφυρή απόχρωση θα εγκατέλειπε τα χείλη του, οι χρυσαφίες ανταύγειες θα άφηναν τα μαλλιά του. Η ζωή θα έπλαθε την ψυχή του, αλλά θα αφάνιζε το κορμί του. Θα γινόταν τρομακτικός, συσμορφος και αποκρουστικός.

Καθώς τα σκεφτόταν όλα αυτά, ένας οξύς πόνος τον διαπέρασε σαν στίλετο και έκανε τις ντελικάτες ίνες του κορμιού του να ριγίσουν. Τα μάτια του πήραν πιο βαθύ χρώμα, σαν του αμέθυστου, και καλύφθηκαν από δάκρυα. Ένωσε σαν ένα παγωμένο χέρι να άδραξε την καρδιά του. [...]

«Είναι τόσο θλιβερό!» μουρμούρισε ο Ντόριαν Γκρέι, με τα μάτια ακόμη καρφωμένα στο πορτρέτο του. Είναι τόσο θλιβερό! Θα γεράσω, θα γίνω δύσμορφος και αποκρουστικός. Αυτός ο πίνακας, όμως, θα μείνει πάντα νέος. Απ' αυτή τη μέρα του Ιουνίου και μετά, ο χρόνος δεν θα τον αγγίζει... Ας γινόταν το αντίστροφο! Ας έμενα πάντα νέος εγώ κι ας γερνούσε το πορτρέτο μου! Για κάτι τέτοιο... για κάτι τέτοιο θα έδινά τα πάντα! Ναι, δεν υπάρχει τίποτα στον κόσμο που δεν θα έδινά! Θα έδινά και τη ψυχή μου γι' αυτό!»

Ερώτηση

Στο κείμενο μέσα από τη συμπεριφορά του Ντόριαν Γκρέι αναδεικνύεται το θέμα του ναρκισσισμού. Ποια στοιχεία του κειμένου δικαιολογούν αυτή τη διαπίστωση; Στη σημερινή εποχή με ποιον τρόπο ο άνθρωπος επιδεικνύει ως επί το πλείστον τον ναρκισσισμό του; Το κείμενό σας να έχει έκταση περίπου 200 λέξεις.

Απάντηση μαθητή

Ο Ντόριαν Γκρέι είναι ένας νέος με εκθαμβωτική ομορφιά και η ομορφιά του αυτή τον κάνει ναρκισσιστή. Μέσα από τη μεταφορά «τα μάγουλά του φλογίστηκαν από ικανοποίηση» και την παρομοίωση «σαν να αναγνώριζε... για πρώτη φορά» φαίνεται η υπερβολική αγάπη για τον εαυτό του. Βέβαια τα λόγια του Χένρι Γουότον τον βάζουν σε σκέψεις για το εφήμερο της νιότης. Μέσα από έναν ποιητικό λόγο γεμάτο **μεταφορές** («τον είχε συνταράξει», η αλήθεια... τον πλημμύρισε», «το πρόσωπό του θα μαραινόταν», «η πορφύρη... μαλλιά του» ο ήρωας εκφράζει την ευχή να μείνει για πάντα νέος.

Το θέμα αυτό του ναρκισσισμού είναι στις μέρες μας πιο επίκαιρο από ποτέ. Όλοι ανεξαρτήτου ηλικίας με ένα κινητό στο χέρι βγάζουν τις λεγόμενες selfies και στη συνέχεια τις προβάλλουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να αυτοπροβληθούν, να αυτοεπιβεβαιωθούν και να ικανοποιήσουν τον εγωισμό τους.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής έχει αντιληφθεί πώς αναδεικνύεται το θέμα του ναρκισσισμού μέσα από τη συμπεριφορά του Ντόριαν Γκρέι αλλά δεν έχει χρησιμοποιήσει επαρκείς κειμενικούς δείκτες. Στο κείμενο υπάρχουν αρκετές φράσεις που το καταδεικνύουν αυτό αλλά και σχήματα λόγου καθώς και σημεία στίξης, χρήση α' ενικού προσώπου και η υποτακτική έγκλιση.

Αξιολόγηση

Το συγκεκριμένο γραπτό βαθμολογήθηκε με **9 μονάδες**, γιατί ήταν ελλιπές ως προς αυτό που ζητούνταν, δεν έφτανε καν το κατώτερο όριο λέξεων (135 λέξεις), δεν αποδιδόταν σωστά το συναισθηματικό κλίμα του κειμένου και δεν υπήρχαν πλούσιες αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο.

Σχόλιο [G35]: Στο σημείο αυτό καλό είναι να αναφέρεις πως ενώ ο ήρωας γινόταν αποδέκτης πολλών φιλοφρονήσεων για την εμφάνισή του, δεν έδινε ποτέ σημασία σ' αυτές μέχρι τη στιγμή που αντίκρισε το πορτρέτο του. Στη συνέχεια θα αναφέρεις την αντίδρασή του «η αίσθηση της ομορφιάς του... αποκάλυψη», «ένα βλέμμα χαράς φάνηκε στα μάτια του» και τον βραχυπερίοδο λόγο που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό

Σχόλιο [G36]: Υπάρχουν και αρκετές παρομοιώσεις: «οξύς πόνος τον διαπέρασε σαν σιλήτο», «σαν του αμέθυστου» για να δείξει τη θλίψη στο πρόσωπό του, «ένιωσε σαν ένα παγωμένο χέρι να άδραξε την καρδιά του»

Σχόλιο [G37]: Καλό θα ήταν να αναφέρεις και τα σημεία στίξης (θαυμαστικά, αποσιωπητικά) καθώς και το α' ενικό πρόσωπο και την υποτακτική έγκλιση που επιτείνουν την επιθυμία του να μη γεράσει ποτέ.

Κείμενο 10 (Από τη θεματική ενότητα Επιστήμη-Ηθική)

Σονέτο – Στην Επιστήμη

Έντγκαρτ Άλαν Πόε

Επιστήμη! Γνήσια κόρη του Αρχαίου Χρόνου είσαι!
Με τα ερευνητικά σου μάτια όλα τ' αλλοιώνεις – τέτοια είσαι!
Γιατί ορμάς έτσι πάνω στην καρδιά του ποιητή,
αρπακτικό, που τα φτερά σου είναι πραγματικότητα πεζή;
Πώς αυτός να σ' αγαπήσει; Ή πώς σοφή να σε θεωρήσει;
Όταν εσύ δε θέλεις στις περιπλανήσεις του
να τον αφήσεις
να ψάξει για θησαυρούς στους διαμαντοστόλιστους ουρανούς,
μολονότι πέταξε ψηλά μ' ατρόμητα φτερά;
Συ δεν είσαι που την Άρτεμη από το άρμα της βίαια έριξες
και την Αμαδρυάδα από τα δάση έδιωξες
για να βρει καταφύγιο και γαλήνη
σε μιαν άλλη πιο χαρούμενη σελήνη;
Συ άσπλαχνα δε χώρισες τη Ναϊάδα από τη νερομάνα της,
τη Συλφίδα από το χλωρό χορτάρι της
κι εμένα από το όνειρο το θερινό
κάτω από τον κόκκινο ταμάρινθο;

Ερώτηση

Αξιοποιώντας στην απάντησή σας τα κυριότερα εκφραστικά μέσα (προσωποποίηση, μεταφορές, σημεία στίξης, β' ενικό πρόσωπο), να παρουσιάσετε τις κατηγορίες που απευθύνει το ποιητικό υποκείμενο στην επιστήμη. Παράλληλα με ένα επιχείρημα-αντίλογο στον ποιητή να αναφερθείτε στον θετικό ρόλο της επιστήμης στη ζωή μας (150-200 λέξεις)

Απάντηση μαθητή

Στο ποίημα το ποιητικό υποκείμενο απευθύνει κάποιες κατηγορίες εναντίον της επιστήμης. Αρχικά απευθυνόμενος σε αυτήν σε β' ενικό πρόσωπο («είσαι, ορμάς, θέλεις») και μιλώντας της με απαξιωτικό ύφος («τέτοια είσαι!») τη χαρακτηρίζει πεζή και την κατηγορεί πως εμποδίζει τον ποιητή από το πραγματικό του έργο. Κατ' αυτόν τον τρόπο κάθε άλλο παρά σοφή είναι («ή πώς σοφή να σε θεωρήσει;»). Ακόμα της προσάπτει την κατηγορία πως στέκεται εμπόδιο στις περιπλανήσεις του ποιητή και δεν τον αφήνει να δημιουργήσει.

Βέβαια παρά τις κατηγορίες του ποιητικού υποκειμένου προς την επιστήμη θα λέγαμε πως η τελευταία έχει συμβάλει αρκετά σε πολλούς τομείς. Ένας από αυτούς είναι ο πνευματικός τομέας. Αποδεδειγμένα με τη βοήθεια της επιστήμης έχουν διευρυνθεί οι πνευματικοί ορίζοντες του ανθρώπου κι έχουν αναβαθμιστεί τα ενδιαφέροντά του. Παράλληλα, οι εφαρμογές της στην εκπαίδευση συμβάλλουν αισθητά στην αναβάθμιση της παρεχόμενης παιδείας.

Ενδεικτική διόρθωση απάντησης

- Όλες οι επισημάνσεις και οι προσθήκες βρίσκονται στη δεξιά στήλη με τα σχόλια.
- Ο μαθητής ενώ έχει αντιληφθεί το θέμα δεν παρουσιάζει όλες τις κατηγορίες που απευθύνει το ποιητικό υποκείμενο στην επιστήμη. Ακόμα αξιοποιεί ελάχιστους κειμενικούς δείκτες και ουσιαστικά δεν αναφέρει τη βασική κατηγορία που είναι η εκλογίκευση της επιστήμης σε βάρος της ποιητικής μαγείας.

Σχόλιο [G38]: Θα ήταν καλό εξαρχής να δηλώσεις την ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε επιστήμη και ποίηση. Η επιστήμη ως μέσο ορθολογικής προσέγγισης της πραγματικότητας βρίσκεται στον αντίποδα της ποίησης, η οποία λειτουργεί με το συναίσθημα («την καρδιά») και κινείται σε χώρους πνευματικής αναζήτησης («διαμαντοστόλιστους ουρανούς»), όπου μπορεί να φτάσει χωρίς τις συμβατικές που επιτάσσει η επιστήμη.

Σχόλιο [G39]: ...και θέτοντάς της αρκετές ερωτήσεις

Σχόλιο [G40]: Δεν έχεις αναφέρει καθόλου την κατηγορία ότι η επιστήμη έχει εκλογικεύσει όλη τη μυθολογία που αναφέρεται σε θεούς, ημίθεους και στοιχεία της φύσης, όπως τη γη, τα δάση και τα ποτάμια. Άλλες κατηγορίες που της προσάπτει ο ποιητής είναι πως αφαίρεσε από τη ζωή αλλά και από την ποιητική έμπνευση τη μαγεία των αρχαίων μύθων. Αυτή προσέγιωσε τον ποιητή («όταν εσύ δε θέλεις... μ' ατρόμητα φτερά») γι' αυτό κι αυτός απευθύνεται στην προσωποποιημένη επιστήμη με τρόπο διαλογικό και με μια σειρά μεταφορικών εκφράσεων («τα ερευνητικά σου μάτια όλα τα' αλλοιώνεις, αρπακτικό, τα φτερά σου πραγματικότητα πεζή») αντιδρά στον λογικό τρόπο με τον οποίον ερμηνεύει τα πράγματα και δεν αφήνει τον ποιητή να λειτουργήσει ελεύθερα.

- Επιπλέον το δεύτερο υποερώτημα καταλαμβάνει την ίδια έκταση με το πρώτο κι έτσι δεν τίθεται στο κέντρο το λογοτεχνικό κείμενο.

Αξιολόγηση

Το συγκεκριμένο γραπτό βαθμολογήθηκε με **8 μονάδες**, γιατί δεν υπάρχει καλή αναγνώριση των συγγραφικών επιλογών και δεν παρουσιάζεται αναλυτικά η ερμηνευτική εκδοχή, αφού δεν υπάρχουν επαρκείς αναφορές παραδειγμάτων από το ποίημα.

Λογοτεχνικά κείμενα που μπορούν να αξιοποιηθούν ανά θεματική ενότητα

Θεματική ενότητα Παιδεία

- «Πώς δεν ήθελα να σπουδάσω», Κώστας Βάρναλης
- «Η θάλασσα στο χιόνι», Ελευθερία Κυρίμη
- «Τα σχολειά χτίστε», Κωστής Παλαμάς
- «Να 'σαι καλά, δάσκαλε», Γιώργος Ιωάννου
- «Νέα Παιδαγωγική», Νίκος Καζαντζάκης
- «Αναφορά στον Γκρέκο», Νίκος Καζαντζάκης
- «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα», Μενέλαος Λουντέμης

Θεματική ενότητα Εργασία-Επάγγελμα-Ανεργία

- «Γραφείον Ευρέσεως Εργασίας», Μένης Κουμανταρέας
- «Σταδιοδρομία», Κ. Καρυωτάκης
- «Δημόσιοι υπάλληλοι», Κ. Καρυωτάκης
- «Το blues της ανεργίας», Π. Βλάχος
- «Για 984 ευρώ», Μάρκος Κρητικός
- «Του δρόμου», Βύρων Λεοντάρης
- «Ο Βάνκας», Άντον Τσέχοφ
- «Το τραγούδι του Γιανγκ», Ανώνυμος δημιουργός (μετάφραση Κώστα Βάρναλη)
- «Άουτελ – Άουτο ηλεκτρικά», Δημήτρης Χατζής
- «Επάγγελμα πατρός: ηθοποιός», Τίτος Πατρίκιος
- «Η τέχνη του αγιογράφου», Κων/νος Θεοτόκης
- «Η δύναμη των εργατών». Μπ.Μπρεχτ
- «Εμείς οι εργάτες», Κωστής Παλαμάς

Θεματική ενότητα Ανθρώπινα Δικαιώματα-Ρατσισμός-Πρόσφυγες-Μετανάστες

- «Στην κοιλάδα με τους ροδώνες», Νίκος Εγγονόπουλος
- «Μόνωση», Νικηφόρος Βρεττάκος
- «Γειτονιές του κόσμου», Γιάννης Ρίτσος
- «Καπνισμένο τσουκάλι», Γιάννης Ρίτσος
- «Οι Εβραίοι, συμφορά για τον λαό», Μπέρτολτ Μπρεχτ
- «Αν θέλεις να λήγεις άνθρωπος», Τάσος Λειβαδίτης
- «Ο καϊόμενος», Τάκης Σινόπουλος
- «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα», Μενέλαος Λουντέμης
- «Το σπαθί και το φιλί», Μενέλαος Λουντέμης
- «Αλαμπάμα», Κώστας Βάρναλης
- «Η πικρή γνωριμία με τον ρατσισμό», Λέο Μπουσκάλια
- «Χίλιες ανάσες», Ιωάννα Καρυσιάνη
- «Η γριά γιαγιά μου», Φοίβος Σταυρίδης
- «Παράκληση στον θεό για έναν μικρό καμπούρη», Νίκος Χάγερ Μπουφίδης
- «Πέρα απ' τον Χειμώνα», Ιζαμπέλ Αλιέντε
- «Ο δρόμος για τον Παράδεισο είναι μακρύς», Μαρούλα Κλιάφα
- «Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται», Θανάσης Βαλτινός
- «Ταξίδι χωρίς επιστροφή», Διδώ Σωτηρίου
- «Συννεφιάζει», Μενέλαος Λουντέμης
- «Ο κόσμος βαριέται να διαβάσει θλιβερές ιστορίες», Μ. Κλιάφα

Θεματική ενότητα Διαφήμιση – Καταναλωτισμός

- «Γεννήθηκα για να 'χω τόσα», Οδυσσέας Ελύτης

- «Μες στη λεηλασία», Τίτος Πατρίκιος
* Τα δύο ποιήματα μπορούν να δοθούν μαζί
- «Το διπλό βιβλίο, Ο Κασπάρ Χάουζερ στην έρημη χώρα», Δημήτρης Χατζής
- «Διαφήμιση και βία », Ουμπέρτο Έκο
- «Διαμάντια με τη σέσουλα», Ουμπέρτο Έκο
- «Όταν πεθαίνει μένα παιδί», Τόλης Νικηφόρου
- «Ο θαυμαστός καινούριος κόσμος», Α. Huxley
- «Ανέξοδη διαφήμιση ανύπαρκτης ευτυχίας», Χάρης Μαύρος
- «Μετάνοια», Παναγιώτης Γκαρμίρης
- «Το παλτό μου, μαμά», Ρέα Βιτάλη
- «Καινούρια πόλη», Θ. Γρηγοριάδης
- «Η ανορεξία της ύπαρξης», Κ. Αγγελάκη – Ρουκ
- «ο παράξενοςπραματευτής», Ζ. Βαλάση

Θεματική ενότητα Ευρωπαϊκή Ένωση

- «Αναζητώντας την Ευρώπη», Ιωάννα Μπουραζοπούλου
- «Η ντροπή της Ευρώπης», Γκύντερ Γκρας
- «Άγιοι και δαίμονες εις ταν πόλιν», Γιάννης Καλπούζος
- «Μέση Αγγλία», Τζόνναθαν Κόου
- «Ταξιδεύοντας, Ισπανία», Νίκος Καζαντζάκης
- «Ελεύθερο πνεύμα», Γ. Θεοτοκάς

Θεματική ενότητα Προπαγάνδα

- «1984», Τζώρτζ Όργουελ
- «Τα πάντα ρει», Βασίλι Γκρόσμαν
- «Οι κομμένες κεφαλές», Στρατής Τσίρκας
- «Εν λευκώ», Οδυσσέας Ελύτης

Θεματική ενότητα Νόμοι – Ποινές – Θανατική ποινή

- «Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς», Χρόνης Μίσσιος
- «27 Ιουνίου 1906, 2 μ.μ.», Κ. Π. Καβάφης
- «Το όπλο του σπιτιού», Ναντίν Γκόρντιμερ
- «Ο ξένος», Α. Καμύ

Θεματική ενότητα Επιστήμη - Κλωνοποίηση

- «Μη μ' αφήσεις ποτέ», Καζούο Ισιγκούρο
- «Κύριε, άνθρωποι απλοί», Δ. Ι. Αντωνίου
- «Τι θα γνωρίζουν για μας τα αντίγραφα μας;», Κική Δημουλά
- «Σονέτο – Στην Επιστήμη», Ε. Άλαν Πόε
- «Λάθος παιδί πέθανε», Irvin Yalom
- «Γράμμα στον Ρόμπερτ Οπενχάιμερ», Νικηφόρος Βρεττάκος
- «Γαλιλαίος», Μπ. Μπρέχτ

Θεματική ενότητα Κοινωνικοποίηση/Κοινωνική προσαρμογή, Μαζοποίηση

- «Μέρες του 1896», Κ.Π. Καβάφης
- «Οι πολυάριθμες οι πολιτείες», Γ. Γεραλής
- «Σκηνές από τον βίο του Ματίας Αλμοσίνο», Ισίδωρος Ζουργός
- «Η μεγάλη χίμαιρα», Μ. Καραγάτσης

Θεματική ενότητα Μ.Μ.Ε – Fake news

- «Σε βρίσκει η ποίηση», Τίτος Πατρίκιος

- «Δημόσιοι υπάλληλοι», Κ. Κρυωτάκης
- «Η χαμένη τιμή της Κατερίνας Μπλουμ», Χάινριχ Μπελ
- «Δημοσιογράφοι και καναλάρχες», Μ. Αντώναρος
- «Δυσκολίες για να γράψει κανείς την αλήθεια», Μπ. Μπρεχτ
- «Τείχη», Κ. Π. Καβάφης

Θεματική ενότητα Τεχνικός πολιτισμός - Αλλοτρίωση

- «Το εργοστάσιο», Μίλτος Σαχτούρης
- «Το άλλο μισό», Α. Μανωλοπούλου
- «Χνότα στο τζάμι», Βασίλης Παπαθεοδώρου
- «Η αυλή μας», Μ. Ιορδανίδου
- «Δημόσιοι υπάλληλοι», Κ. Καρυωτάκης

Θεματική ενότητα Παράδοση

- «Στον δρόμο των αρωμάτων», Μ. Σκαργιώτης
- XVI. Δεν πουλάω...», Μαριάννα Παπουτσοπούλου
- «Όταν έφυγαν τ' αγάλματα», Αγγελική Δαρλάση
- «Ελλαδογραφία», Νίκος Γκάτσος
- «Όσο περνάν τα χρόνια μου», Κ. Παλαμάς

Θεματική ενότητα Τέχνη

- «Μελαγχολία του Ιάσονος Κλεάνδρου ποιητούεν Κομμαγενή· 595μ. Χ», Κωνσταντίνος Καβάφης
- Τα Αντικλείδια», Γιώργης Παυλόπουλος
- «Η Ποίηση», Άρης Δικταίος
- «Το πρώτο σκαλί», Κωνσταντίνος Καβάφης
- «ΜΥΡΙΣΑΙ ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ (XIV)», Οδυσσέας Ελύτης
- «Η Συνοδεία του Διονύσου», Κ. Π. Καβάφης
- «Η μέθοδος του «άρα»», Οδυσσέας Ελύτης
- «Ο άρχοντας» και «Το πρωί και το βράδυ», Μίλτος Σαχτούρης
- «Ποίηση», Θ. Γκόρπας
- «Graffiti», Φοίβος Σταυρίδης
- «Οι στίχοι 'ς την πατρίδα μου», Κωστή Παλαμάς
- «Σε τι βοηθά λοιπόν...», Μανόλης Αναγνωστάκης
- «Εκόμισα εις την τέχνη», Κ. Π. Καβάφης

Θεματική ενότητα Αθλητισμός

- «Αγχώδης εμπειρία», Νίκος Καρούζος
- «Δρόμος 100 μέτρων», Πέτρος Χάρης
- «Καλλιπάτειρα», Λορέντζος Μαβίλης
- «Η εσχάτη των ποινών», Νίκος Χουλιάρας
- «Η δερμάτινη μπάλα», Γ. Η. Παππάς
- «Η φανέλα με το 9, [Το γκολ]», Μένης Κουμανταρέας
- «Το ποδήλατο του Λεονάρντο», Πάκο Ιγνάσιο Τάμπο II
- «Η τρίπλα των ονείρων», Δημήτρης Μίγγας
- «Ο αθλητής του τίποτα», Γ. Κοντός

Θεματική ενότητα Ελεύθερος χρόνος – Ψυχαγωγία

- «Η ονειρεμένη πατρίδα μου», Ιζαμπέλ Αλιέντε
- «Οι μοιραίοι», Κώστας Βάρναλης
- «Για το ηλιακό ρολόι της Κατρίνα», Χένρυ Βαν Ντάικ
- «Βρες χρόνο», Γιάννης Ρίτσος

- «Αιολική γη», Ηλίας Βενέζης
- «Κάνοντας σινεμά», Μ. Ντυράς

Θεματική ενότητα Πληροφορική – Διαδίκτυο – Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

- «Πώς θα ζήσω με το διαδίκτυο;», Μιχάλης Βαφόπουλος
- «Οι δημοσιογράφοι», Γεώργιος Σουρής
- «Broken Voice», Κούλα Αδαλόγλου
- «Η φύση των πραγμάτων», Χάρης Βλαβιανός
- «Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέι», Όσκαρ Ουάιλντ
- «Του Google η μάνα κάθεται!», Κ. Μανανεδάκη
- «Μέση ηλικία», Ελιάνα Χουρμουζιάδου
- «Ο αλγόριθμος της Σοφίας», Μ. Ανδριωτάκης
- «Η ιστορία ενός νεαρού gamer», Μαρούλα ακλιάφα

Θεματική ενότητα Γλώσσα

- «Ο αγρός των λέξεων», Νικηφόρος Βρεττάκος
- «Τι θέλει η κυρία Φρίμαν», Πέτρος Αμπατζόγλου
- «Στην ξενιτιά της Γλώσσας», Παντελής Μπουκάλας
- «Ψαλμός Β' - Το Άξιον εστί», Οδυσσέας Ελύτης
- «Η ελληνική γλώσσα», Νικηφόρος Βρεττάκος

Θεματική ενότητα Ανθρωπισμός – Ατομικισμός - Εθελοντισμός

- «Μονάχα ένα τραγούδι», Μελισσάνθη
- «Ασκητική», Νίκος Καζαντζάκης
- «Θαρθεί καιρός», Κατερίνα Γώγου
- «Ιρένα Σέντλερ», Ζιλμπέρ Σινουέ
- «Το νησί των συναισθημάτων», Μ. Χατζιδάκις

Θεματική ενότητα Ειρήνη – Πόλεμος

- «Ειρήνη», Γιάννης Ρίτσος
- «Γιε μου, μονάκριβέ μου», Γιάννης Περγαντάς
- «Ξέρει να σκέφτεται», Μπ. Μπρεχτ
- «Το μικρό κορίτσι», Ναζίμ Χικμέτ (απόδοση Γιάννη Ρίτσου)
- «Τα ταμπούρλα της βροχής (το κάστρο)», Ισμαήλ Κανταρέ
- «Όταν έφυγαν τ' αγάλματα», Αγγελική Δαρλάση
- «Το αλβανικό», Θωμάς Γκόρπας
- «Τι θα κάνω», Σουχέιρ Χαμάντ
- «Ιστορία ενός αιχμαλώτου», Στρατής Δούκας
- «Το Σακί», Γιώργης Παυλόπουλος
- «Ο Δωδεκάλογος της Γ' Μαραθώνιας πορείας», Γιάννης Ρίτσος
- «Η μεγάλη μάχη», Τάσος Λειβαδίτης
- «Ο λόφος με τις παπαρούνες», Στρατής Μυριβήλης
- «Το γάλα», Γ. Ιωάννου

Θεματική ενότητα Φυσικό περιβάλλον και Ποιότητα ζωής

- «Λεμονοδάσος», Κ. Πολίτης
- «Στην καρδιά της θάλασσας», Ναθάνιελ Φίλμπρικ
- «Ένα παλιό μήνυμα για τον σύγχρονο κόσμο», Ινδιάνος Σιάτλ
- «Χαλασμένες γειτονιές», Κοσμάς Χαρπαντίδης
- «Και ήνοιξε το φρέαρ της αβύσσου», Α. Σαμαράκης
- «Ο εφιάλτης της Περσεφόνης», Νίκος Γκάτσος
- «Όνειρο στο κύμα», Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Θεματική ενότητα Δημοκρατία – διάλογος

- «Επίκαιροι αμίλητοι», Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι
- «Απολογία νομοταγούς», Μ. Αναγνωστάκης
- «Η άκρα ταπείνωση [Η λαϊκή διαμαρτυρία]», Ρέα Γαλανάκη
- «Ο πρόεδρος Ταμέλης», Γιώργος Ιωάννου
- «Ο καφές και η δημοκρατία», Αζίζ Νεσίν
- «Το κάψιμο των βιβλίων», Μπέρτολτ Μπρεχτ (μετάφραση Μάριος Πλωρίτης)
- «Η απομόνωση», Jean – Yves Masson

Θεματική ενότητα Ελευθερία

- «Ελευθερία», Γιάννης Ρίτσος
- «Αδελφοί Καραμαζώφ», Φ. Ντοστογιέφσκι
- «Σημείο αναγνώρισεως», Κική Δημουλά
- «Ύμνος εις την ελευθερίαν», Διονύσιος Σολωμός
- «Ελευθερία», P. Elyard

Θεματική ενότητα Λαϊκισμός

- «Λαός και λαοπλάνοι», Α. Λασκαράτος
- «Η φάρμα των ζώων», Τζώρτζ Όργουελ

Θεματική ενότητα Μεσσιανισμός

- «Πολιτευτής», στίχοι τραγουδιού του Δ. Σαββόπουλου
- «Ευελιξία και κινητικότητα», Τ. Τοντορόφ

Θεματική ενότητα Οικογένεια

- «Ο οβολός», Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλος
- «Η δική μου ιστορία», Χουάν Χοσέ Μιγιάς
- «Η αγάπη», Χρήστος Χωμενίδης
- «Από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ», Άννα Φρανκ
- «Η μάνα», Περλ Μπακ
- «Οι Κυριακές στη θάλασσα», Μαργαρίτα Λυμπεράκη
- «Νανούρισμα στον γιο μου», Ναζίμ Χικμέτ
- «Λωξάντρα», Μ. Ιορδανίδου
- «Η Μητέρα μου», Ν. Καζαντάκης

Θεματική ενότητα Πνευματικός άνθρωπος

- «Σύνθεση και αποσύνθεση, Αγωνιστές και πνευματικοί άνθρωποι», Ν. Καζαντζάκης
- «Το περιθώριο '68-‘69», Μανόλης Αναγνωστάκης
- «Στίχοι 2», Τίτος Πατρίκιος
- «Ο Επαναστάτης», Γιάννης Ρίτσος
- «Η ποίηση δε μας αλλάζει», Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου
- «Κι ήθελε ακόμη...», Μανόλης Αναγνωστάκης
- «Ο άνθρωπος με το ταμπούρλο», Τ. Λειβαδίτης

Θεματική ενότητα Βία κι εγκληματικότητα-Σχολικός εκφοβισμός

- «Οι Άθλιοι», Β. Ουγκώ
- «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα», Μενέλαος Λουντέμης
- «Ένας νέγρος θερμαστής από το Τσιμπουτί», Νίκος Καββαδίας
- «Καπνισμένα ερείπια», Βασίλης Κουνέλης

- «Η μπαλάντα του Φάνη», τραγούδι των Χάρη & Πάνο Κατσιμίχα
- «Τα παρατσούκλια», Γ. Ιωάννου
- «Οι άρχοντες των σκουπιδιών», Β. Παπαθεοδώρου

Θεματική ενότητα Τουρισμός

- «Τα νησιά της Ελλάδας», Lord Byron
- «Ταξίδι στα Κύθηρα», Κώστας Ουράνης
- «Γράμμα στον ποιητή Καίσαρα Εμμανουήλ», Νίκος Καββαδίας
- «Ταξιδεύοντας Ιαπωνία-Κίνα», Ν. Καζαντζάκης
- «Αναφορά στον Γκρέκο, (Αθήνα)», Ν. Καζαντζάκης
- «Η χώρα των χρυσανθέμων», Δευκάδιος Ξερν
- «Αναφορά στον Γκρέκο, (Μια Κυριακή στην Κνωσό)», Ν. Καζαντζάκης